קו למושב

שבועון המושבים וההתיישבות הכפרית • מס' 800 • 12 בספטמבר 2013 • ח' בתשרי תשע"ד

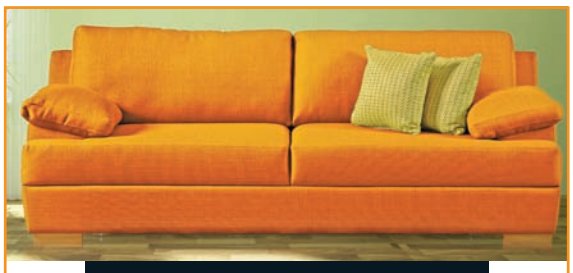

שמרת הזורע®

ראה עמ' 13

40 אחרי המלחמה

ב-7 באוקטובר 73' קיבל רס"ן אילן אשל, מ"פ בגדס"ר 134, לימים מנכ"ל ארגון מגדלי הפירות, פקודה לצאת בבהילות בראש ארבעה טנקים ולתגבר את חטיבה השריון 188 ברמת הגולן. בתום קרב שבו בלם הכוח שבפיקודו כוחות סוריים עדיפים, נפצע אשל קשה ברגליים, ביד ובעיניים. "בעזרת יד אחת ורגל אחת, הצלחתי איכשהו לצאת מהטנק". מאז, 40 שנה, הוא החלים מהפציעות ופיתח קריירה מרשימה. למחליפו בתפקיד המנכ"ל הוא מציע: "אחד את הקיבוצים והמושבים ביחד"

אבי אובליגנהרץ ■ עמ' 12

צילום: אבי אוליגנהרץ

חג שמח וגמר חתימה טובה

מאחלים הזמן הירוק, קו למושב, יבול שיא, והרפת והחלב

התעלות רוחנית

תושבי הררית מצליחים להתרומם 30 ס"מ מעל הרצפה בעת מדיטציה והם מאמינים שבכוחה לשנות לטובה את פני ישראל. שמעון זילבר, שלימד ב"אוניברסיטת מהאראשי למנהל" בארה"ב: "כפועל יוצא מהמדיטציה שלנו, ירד מספר ההרוגים בלבנון ב-76%"

יבל ברקאי

תושבי היישוב הקהילתי הררית מאמינים שבכוחם להקטין את שיעור הפשיעה בישראל, לצמצם את מספר תאונות הדרכים ואת מספר השריפות, לשדרג את הבורסה ולשפר את מצב הרוח הלאומי. אם יהיו די מהם, לפי חשבונם, שיתרגלו מדיטציה מהסוג הטרנסצנדנטלי, שבו התודעה עוברת ממצב למצב, הם יוכלו להקטין את מספר ההרוגים במלחמות. אולי אף ישפיעו על המתרחש בסוריה.

בהררית, שנמצא 500 מטר מעל פני הים במועצה האזורית משגב, עוסקים התושבים במדיטציה טרנסצנדנטלית, וכשהם מתרגלים פעמיים ביום את המדיטציה עם רגליים שלובות הם מתרוממים 30 סנטימטרים באוויר. לצופה מהצד זה נראה כמו קפיצות צפרדע ובשפה מקצועית זה נקרא "תעופה יוגית".

אחד המתרגלים הוותיקים של המדיטציה הטרנסצנדנטלית בהררית (שנוסד ב-1980, במסגרת "תכנית המצפים בגליל") הוא שמעון זילבר (68) שחזר רק לפני כחמישה שבועות משהות של שש שנים בפיירפילד במדינת אייווה בארצות הברית, שם למד ולימד ב"אוניברסיטת מהאראשי למנהל" (Maharishi University of Management (MUM) על שם הגורו הנודע, מהאראשי מאהש יוגי.

שמעון זילבר: "בעיקרון, אני לא רוצה לדבר על עצמי, אך אגיד מעט. נולדתי בקזבלנקה במרוקו, לאבא גרמני ולאימא בלגית. עלינו לארץ בשנת 1949 כשהייתי בן 4. ליישוב הררית הגעתי מהקיבוץ השכן 'יחד'. בצבא הייתי במודיעין ואני שולט בשפה הערבית.

שמעון זילבר. "זה נשמע לך מופרך? עובדה"
צילום: רננה ברקאי

בתרגול המדיטציה אני ממלמל לעצמי צליל חסר משמעי, שהרבה פעמים מזכיר מילים בעברית".

נעים לדבר עם שמעון זילבר. הוא רגוע ואדיב ולטענתו זה הרבה בזכות סדר היום המובנה שהוא שומר עליו בקפידה וכמובן בזכות תרגולי המדיטציה שהוא עושה פעמיים ביום למשך 20 דקות.

המדיטציה מפחיתה באלימות?

"כן. בקיץ 1983, בזמן מלחמת לבנון הראשונה, כשישראל מנתה ארבעה מיליון תושבים, התאספנו 200 אנשי מדיטציה טרנסצנדנטלית במלון 'פאלאס' בהר הזיתים בירושלים ועסקנו במדיטציה. החישוב הוא, שכדי להפחית אלימות צריכים להתכנס במקום אחד כמות מודטים (מתרגלי מדיטציה, י"ב), שהם השורש של אחוז אחד של האוכלוסייה בישראל" (כיום, כשבישראל כשמונה מיליון ו-200 אלף אזרחים, הם זקוקים ל-287 מודטים).

זילבר מייחס לפועלם של מתרגלי המדיטציה כוחות חיוביים ביותר: "כפועל יוצא מהמדיטציה שלנו, ירד מספר ההרוגים בלבנון ב-76%, מ-40 הרוגים יומיים ל-7.9 הרוגים. ברגע שמאה מודטים נאלצו לעזוב אותנו מסיבותיהם האישיות, אחוז ההרוגים בלבנון שוב עלה.

"כשהיינו 200 מודטים יחד ירדה גם הפשיעה בישראל, ירדו מספר תאונות הדרכים ומספר השריפות (בעיקר באזור ירושלים), הבורסה השתפרה וכך מצב הרוח הלאומי. זה נשמע לך מופרך? עובדה".

> התקופה הזאת, שלפני יום כיפור, מעלה בי הרבה זיכרונות. בפרובינציה שבה גדלתי הייתה משחטה בשם "גרוס". לפני כל יום כיפור, אבא שלי היה הולך לשם וכולנו היינו ממתינים לו משולהבים ונרגשים שיחזור. כששב, היה נכנס למחסן קטן שהיה לנו בבית ושם פורק את משאו: שש תרנגולות מקרקרות והלומות שמוחן הזעיר היה לעזר הפעם, מכיוון שמנע מהן את הידיעה על כך שגורלן אינו עומד להשתפר בקרוב. כן, מוח עוף זעיר הוא ברכה לעתים. התרנגולות אירחו לנו לחברה במשך מספר ימים ואט-אט נרגעו מעט והסכינו לחברתנו, אבל לאבא שלי היו תכניות אחרות לגביהן

אם החישה נזכרת במנהג הכפרות בבית אבא ■ עמ' 26

תוכן

צום קל!
צום יום הכיפורים - מדריך ל"עיניתם את נפשותיכם" בקלות יחסית
6

סופרים מספרים
שלושה מחברים עם סיפור חיים מרתק. מדור ספרות מורחב
20

צריף קטן בחצר
אמנון התעקש: אי אפשר לתת לעולים לגור בבתים בלי שירותים. סיפור
28

"קו למושב" גם באינטרנט - **תנועת המושבים:** www.tmoshavim.org.il ■ **תנועת האיחוד החקלאי:** www.ihaklai.org.il

קו למושב

■ **עורך:** דרור יוסף
■ **מנהלת עיתון** עדנה זיו

■ **כתבים** חני סולומון, יעקב לזר, נחמן גלבוע, עו"ד אפרת חקיקת, יבל ברקאי, עו"ד איילת רייך-מיכאלי, דגנית רם, זהר נוי, סלע קורן, אבי אובליגנהרץ, בר-כוכבא מדרשי, דפנה מאור, יוסי ברג
■ **דואר אלקטרוני**
dror.maariv@gmail.com

מזכירה והפקה אסתי כלפון 03-5632547
esti.halfon@maariv.co.il
■ **גרפיקה מערכת** שרה ראובן
■ **גרפיקה מודעות** ניקולאי קולניק
מערכת 03-5632441
טל' לוח 03-5682878

יועצי פרסום יעקב קניאל, יורם טביבי

טל' מודעות 03-5632547
פקס מודעות 03-5638728
מודעות kav_daf@maariv.co.il

סיימתם לקרוא?
אנא השליכו את הגיליון לפח המחזור הסמוך למקום מגוריכם.

המערכת והמנהלה רח' קרליבך 2, ת"א

כל הזכויות שמורות. אין להעתיק, לתרגם, לשדר בכל אמצעי, לאחסן במאגר מידע, לפרסם או להפיץ בכל אמצעי כל חלק מן המודפס בעיתון הזה.

בית המשפט: הפחד מפני שכן מאיים אינו מצדיק פגיעה בפרטיותו

במהלך סכסוך שכנים במושב בצפון על הגבול בין החלקות הסמוכות הציבה אחת המשפחות מצלמות המשקיפות על חצרם של שכני המריבה, בכל שעה ביום. בהסכם בין הצדדים, שקיבל את אישור בית המשפט, נקבע: המצלמות יוכלו לצלם אך ורק את שטח המריבה

נחמן גלבוע

סכסוכי שכנים הם תופעה נפוצה מאוד בישראל. למעשה, זו התלונה השכיחה ביותר ביומני תחנות המשטרה. האם אדם אשר חושש מפגיעתו של שכנו רשאי לכוון אליו מצלמות אבטחה? לאחרונה, הגיע סכסוך שכנים בין שתי משפחות ממושב באזור העמקים אל שולחנה של השופטת עינב גולומב בבית משפט השלום בנצרת. אחת משתי משפחות המריבה טענה, כי שכניה מכוונים אל חצרה מצלמות אבטחה הפועלות במשך 24 שעות ללא הפסקה.

משפחת ל' ומשפחת מ' מסוכסכות מזה כשנה בשל מחלוקת בשאלת מיקומו של קו הגבול העובר בין שתי החלקות. בחודש ספטמבר 2012 התרחש אירוע אלים שבו, על פי תלונה שהגישה משפחת ל' במשטרה, הותקף בן המשפחה על ידי שכנו ממשפחת מ'. בעל החלקה שהואשם בתחנת המשטרה בתקיפה התלונן כנגד הצד האחר, כי הוא מאיים ללא הרף עליו ועל ילדיו. בשל תחושת האיום, הוא התקין מצלמות אבטחה המכוונות אל חצר שכניו, בני משפחת ל', בחודש אוקטובר 2012.

כדי להסיר את עין "האח הגדול" שהותקנה בפתח ביתם, פנתה המשפחה שחייה מצולמים ללא הפוגה אל בית המשפט באמצעות עורכי הדין תומר שוורץ וגיל דביר, וביקשה מהשופטת עינב גולומב להורות לשכנים להסיר את המצלמות.

משמעות הבקשה היא ציפייה מבית המשפט להכריע בשאלה, האם תחושת פחד מפני תקיפה אפשרית מצדיקה הצבת מצלמות אבטחה, אשר עוקבות אחר חייהם של השכנים במשך 24 שעות ביממה, שבעה ימים בשבוע, ללא הפסקה.

השופטת גולומב הורתה לצדדים להגיע אליה עם הסכמות שיהפכו לפסק דין. בסופו של דבר סוכם, כי השכנים שהתקינו מצלמות יוכלו לצלם אך ורק את שטח המריבה ובשום אופן לא את חצרם של השכנים שאתם הם מסוכסכים.

באי כוחם של התובעים הסבירו לאחר קבלת פסק הדין: "אנו שבעי רצון מפסיקת בית המשפט אשר הבהירה, כי אין זה מידתי לפגוע פגיעה יתרה בפרטיותם של שכנים על ידי הפיכת חצרם ל'בית האח הגדול'. גם אם יש לשכנים אחרים טענות, כי הם מאוימים או מוטרדים, עליהם לנקוט בצעדים סבירים שלא ישימו ללעג ולקלס את חוק הגנת הפרטיות".

מצלמות אבטחה. היכן עובר הגבול?
צילום ארכיון: יגאל לוי

משלחת חקלאית מהודו ביקרה בקדש ברנע ובשרשרת

אנשי עסקים ובעלי חוות משלוש מדינות ברפובליקה ההודית סיירו במטעים, במשקי ירקות, במו"פ רמת נגב, במועצה האזורית שדות נגב ובמושבי האזור

דרור יוסף

משלחת של אנשי עסקים וחוואים מהודו סיירה ביישובים בנגב על מנת להכיר את החקלאות הישראלית המתקדמת וליצור שיתוף פעולה עם חקלאים מישראל ועם חברות ישראליות, במטרה לשפר את החקלאות ואת איכות היבולים בחוותיהם בהודו. חברי המשלחת הגיעו משלוש מדינות, שהן חלק ממדינת הענק התופסת את רוב תת היבשת ההודית: גוג'ארט(Gujarat), קרנטקה (Karnataka) ומהאראשטרה (Maharashtara) ובראש המשלחת עמד מייקל נגרה (Michael Nagare), נציגה של חברת אגריקוליטי, שעיסוקה ייעוץ עסקי חקלאי, בארץ ומחוצה לה.

חברי המשלחת ביקרו במטעים, במשקי ירקות, במתקן טיהור השפכים של קיבוץ שדה בוקר, בתחנת המחקר והפיתוח ברמת נגב, בקדש ברנע (ניצני סיני), במעבדות קטיף במועצה האזורית שדות נגב ובמשתלה מתקדמת במושב שרשרת, שנמצא בשטח המועצה.

לדברי מלוויהם, ההודים הופתעו מהפער בין עלות השכר של עובד חקלאי בישראל לעלות שכרו של עובד דומה בארצם והעריכו, כי היחס ביניהם הוא 20:1. בנוסף, התקשו להאמין לנתונים המעידים על תפוקה רבה לכל דונם מעובד, המאפיינים את החקלאות הישראלית, כפי שהוצגו להם על ידי המגדלים שפגשו. בהודו, 18% מהתוצר הלאומי מגיעים מהחקלאות המעסיקה 38% מכוח האדם במדינה.

נושא נוסף שמשך את תשומת הלב של ההודים היה משק המים הישראלי והפתרונות השונים שבהם נעשה שימוש בישראל על מנת להגדיל את היצע מי ההשקיה לחקלאים. חלק מהמשתתפים במשלחת הגיע מאזורים שבהם הקרקע והמים מלוחים והם מתמודדים עם בעיות דומות לאלו של החקלאים בנגב.

משתתפי המשלחת טעמו עגבניות מזנים שונים ולמדו על זנים שבהם המתיקות עולה כאשר משקים אותם במים מליחים. ענן שיאון, מגדל עגבניות ממושב קדש ברנע, הדריך את חברי המשלחת ההודית והדגים גידול עגבניות איכות לייצוא בחממה מודרנית, המושקית במים מליחים.

בין ישראל להודו מתקיים שיתוף פעולה כלכלי ומדעי על בסיס הסכמים קיימים. בעתיד מתכוונות שתי המדינות לחתום על הסכם סחר, שיתרום להידוק היחסים. בתחילת חודש אוגוסט 2013 פרסם משרד הכלכלה "קול קורא", לפיו חברות ישראליות העומדות בקריטריונים זכאיות לסיוע תלת-שנתי בהקמת נציגות שיווקית בשתי הכלכלות המתפתחות בקצב המהיר בעולם, הודו וסין. במסגרת התכנית, יוכלו החברות לקבל השתתפות במימון בשיעור 50% מההוצאות שנועדו להקמת נציגות שיווקית במדינות היעד.

בשנתיים האחרונות הוקצו 72 מיליון וחצי שקלים לחברות הפועלות בשווקים אלו, ובממוצע, לכל חברה שהייתה זכאית לסיוע ניתנים מיליון ו-450 אלף שקלים, שיועברו לחברות במשך שלוש שנים מיום הזכייה.

מלבד מתחום החקלאות, הוגשו בקשות בתחומים מגוונים: תקשורת וסלולר, בריאות, ביטחון, חינוך טכנולוגי, תעשייה כבדה, ביוטכנולוגיה ועוד. לא נותר זמן להגיש בקשות נוספות לסיוע בשנה זו: משרד הכלכלה קבע, שיש להגיש בקשות עד 15 בספטמבר השנה, הוא יום ראשון שלאחר יום הכיפורים.

ענן שיאון וחברי המשלחת ההודית בחממת מים מליחים. משתתפי המשלחת טעמו מהעגבניות המתוקות

מד"א נערך בכוננות שיא לקראת יום הכיפורים

בכל שנה, אלפי בני אדם נזקקים לטיפול רפואי במהלך הצום, שיתחיל השנה ביום שישי ויסתיים במוצאי השבת (13-14 בספטמבר 2013). תחנות הארגון ברחבי הארץ יתוגברו ויפעלו עד צאת החג ברמת כוננות ג'

דרור יוסף

מדי שנה, אלפי בני אדם נזקקים במהלך יום הכיפורים לטיפול רפואי בשל הידרדרות מצבם הגופני, פגיעה באחת ממערכות הגוף או בשל חולשה הנובעת מן הצום. ביום המקודש ביותר ליהודים בשנה נערכים בשירותי החירום של מגן דוד אדום לצום שיתחיל ביום שישי (אור לי' בתשרי תשע"ד) ויסתיים במוצאי השבת (י' בתשרי תשע"ד, 13–14 בספטמבר 2013).

על פי הודעת דובר מד"א, זכי הלר, תחנות הארגון ברחבי הארץ יתוגברו גם השנה בחובשים, בפראמדיקים, באמבולנסים ובניידות טיפול נמרץ, בנוסף לתקן שבמשמרות, כדי להיערך להענקת טיפול רפואי דחוף לאנשים שעלול להיפגע ולחוש ברע. מד"א פונה לציבור ומבקש שלא לשבש את תנועת האמבולנסים בחירום.

במטה מד"א קיימו ישיבה לצורך הערכת מצב לקראת יום הכיפורים, ומנכ"ל הארגון, רב מגן אלי בין, הנחה את מנהלי המרחבים לעמוד ברמת כוננות ג', הגבוהה ביותר, החל מערב יום הכיפורים עד מוצאי החג.

על צוותי מד"א בתחנות, על הכוננים הרכובים על אופנועים ועל נהגי האמבולנסים הפזורים בארץ יתווספו עובדי ומתנדבי מד"א בעלי ציוד רפואי מתקדם ובחלקו אף דפיברילטורים (בעברית "מַפְעֵם", מכשיר המחזיר קצב לב לפעולה סדירה על ידי מתן שוק חשמלי ללב), הנמצאים בבתי הכנסת ברחבי הארץ, ויוכלו להעניק טיפול מידי, מהיר ואיכותי לצמים שיחושו ברע. בנוסף, יחזיק מד"א בכוננות גבוהה גם את שלושת מסוקי הארגון, המשמשים לפינוי ולהצלת חיים באזורים מרוחקים, מצפון הארץ עד דרומה, כולל אילת.

מדי שנה, ביום הכיפורים, זקוקים לעזרה כ–2,000 מטופלים, בממוצע. מרבית המטופלים על ידי צוותי מד"א הם ילדים (כ–200) שנפגעים בכבישים בעת שהם רוכבים על אופניהם (סקייטבורד, רולר–בליידס או קורקינט), מתפללים שחשים ברע עקב הצום ונשים בהיריון שאחזו אותן צירי לידה ויש להעבירן בדחיפות לבתי החולים.

עם תחילת חגי תשרי, פנה הארגון לציבור בבקשה להגיע לתחנות ולתרום דם. בתקופה זו, שבה שבהם רוב הציבור בישראל יוצא לחופשות, נוצר מחסור עונתי במלאי הדם בישראל בשל התמעטות בתורמים – צוותי התרמות הדם מתקשים לגייס את 1,200 תורמי הדם הנדרשים בכל יום, כפי שנהוג במהלך ימות השנה. השנה, מרבית ימי החג מתרחשים באמצע השבוע, דבר שצפוי להחמיר את המחסור במנות הדם, ובמיוחד מסוג O ובכל סוגי הדם עם Rh שלילי.

בשירותי הדם של מד"א מבקשים מהציבור לבוא ולתרום דם באתרי ההתרמה המתפרסמים מדי יום באתר האינטרנט של מד"א, אפשר לקבל פרטים גם בטלפון 101–400–800–1.

המדריך לצום

כך תעברו את יום הכיפורים בשלום

איך שומרים על רוכבי האופניים? מה יעשו נשים בטיפולי פוריות? לקראת הצום, מוגש מדריך מגן דוד אדום לצום בטוח וקל, יחסית.

ארוחה מפסקת

יש להקפיד על שתייה מרובה, ליטר וחצי מים לפחות, לפני תחילת הצום. יש להפחית את שתיית המשקאות המכילים קפאין (קפה, קקאו, קולה, תה). כמו כן, מומלץ להימנע משתיית משקאות מתוקים המגבירים תחושת צמא.

יש להימנע ממאכלים מלוחים במיוחד, כמו חמוצים ופיצוחים, הגורמים לספיחת נוזלים ולצמא. על ילדים שאינם רגילים לצום ואוהבים לטייל במהלכו יש להקפיד עוד יותר שישתו מספיק וישהו בצל.

במהלך הארוחה, מומלץ לשלב מכל קבוצות המזון, פחמימות מורכבות עם חלבונים וירקות, היוצרות תחושת שובע לזמן רב יותר.

חולים וקשישים:

נשים בהיריון, חולים וקשישים הסובלים מאי ספיקת כליות, ממחלות לב, טרשת עורקים, בעיות בעורקים כליליים, חולי סרטן, מושתלי כליות, לב או כבד, צריכים להתייעץ עם רופא לפני הצום בשל החשש שהמחלה תחמיר עקב הפסקת נטילת התרופות. כך גם הסובלים מסוכרת, מלחץ דם גבוה, מאפילפסיה, מפעילות יתר או חוסר של בלוטת התריס וממחלות כליות וכבד.

חולי סוכרת יקבלו הוראות מהרופא המטפל על מינון אינסולין שיש להזריק אחרי הארוחה ובמהלך הצום.

פגיעת תפקוד כליות

עקב הימנעות משתייה במהלך הצום, עלולות להיווצר בגופנו אבנים בכליות. הסימנים הראשונים לפגיעה במערכות הגוף בשל חוסר נוזלים הם כאבי ראש, טשטוש ראייה ובשלב חמור יותר, קשיים במתן השתן ופגיעה במערכות הגוף האחרות. לצמים, מומלץ להישאר במקומות מוצלים וממוזגים.

התייבשות

שילוב של צום ושהייה בחום כבד עלול לסכן את הצמים. בכל מקרה שבו ורגשת חולשה כללית ומופיעים סימני התייבשות, כאבים בחזה, הזעה מוגברת או קשיי נשימה, יש להזעיק במהירות את צוותי מד"א בטלפון החירום 101 ולהישמע להנחיות החובשים והפראמדיקים במוקד עד הגעת צוותי רפואה למקום.

נשים בטיפולי פוריות

במהלך יום הכיפורים, פראמדיקים של מד"א יזרקו תרופות לנשים בטיפולי פוריות. נשים הנמצאות בתהליך של טיפולי פוריות וזקוקות לסדרת זריקות הורמונאליות, ועל פי המלצת הרופא המטפל חייבות לקבלן בתאריכים ובשעות הנקבעים מראש, יוכלו להתקשר לתחנת מד"א הקרובה על מנת לתאם מראש את הגעתן, להביא עמן את החומר להזרקה וכן את הפניית הרופא המטפל עם התאריך והשעה של ההזרקה, מינון, מיקום ואופן ההזרקה (תוך שרירי, תת עורי).

הפראמדיקים יזריקו את התרופות אך ורק למטופלות שכבר קיבלו לפחות זריקה אחת לפני כן מאותה תרופה.

המלצות לרכיבה בטוחה

יש להקפיד על חבישת קסדה, מגני ברכיים ומגני מרפקים בכל רכיבה על אופניים, סקטבורד, רולר–בליידס וקורקינט.

יש להימנע מרכיבה בלילה. אם רוכבים בלילה, יש להקפיד על תאורה נאותה, ללבוש בגד בהיר ולוודא שיש מחזירי אור על האופניים וכן על הבגדים.

בכל מקרה של נפילה וחבלה משמעותית, יש להשאיר את הנפגע במנוחה מוחלטת ולהזעיק את מד"א בטלפון החירום 101, יש להישמע להוראות הפראמדיקים במוקד מד"א.

מד"א מבקש מציבור ההורים להשגיח על ילדיהם ולאפשר נסיעה בטוחה לאמבולנסים.

יציאת הצום

מומלץ לשבור את הצום בארוחה קלה. להתחיל בשתייה פושרת (לא חמה מדי), מלווה בפרוסת עוגה פשוטה או בשתי פרוסות לחם עם גבינה. לאחר כשעה, אפשר לאכול ארוחה קלה.

רוכבים על אופניים ביום הכיפורים. יש להקפיד על חבישת קסדה, מגני ברכיים ומגני מרפקים
צילום: פלאש 90

כתובת לשליחת מאמרים: dror.maariv@gmail.com

לידיעת התוהים

למושב ולחבריו חוזה חכירה לדורות מזה שנות דור, לפי החלטת מועצת מקרקעי ישראל 416, שיש לעדכנה בהתאם להחלטה 823

בועז מקלר רו"ח,
גיל קופליס עו"ד

מזה שנים ארוכות מנהלים נציגי המושבים משא ומתן מיותר ושגוי עם נציגי רשות מקרקעי ישראל (להלן – רמ"י) בעניין נוסח חדש ומלא של חוזה חכירה לדורות לאגודת המושב וחלוקת הנחלה לחבריה.

"מיותר ושגוי" נוכח העובדה, כי מועצת מקרקעי ישראל, בהחלטה מפורשת וברורה מיום 11 במאי 1989 שמספרה 416, אישרה כבר נוסח מלא ומפורט של חוזה חכירה לדורות לאגודת המושב ולחלקה א' לחבר המושב – חוזה 416. החלטה 416 אף פורסמה בילקוט הפרסומים של ממשלת ישראל מספר 3681 מ–17 ביולי 89'. חוזה החכירה היחיד שנחתם עם מושב בן עמי ועם כל אחד ואחד מחבריו בשלהי 1996 תואם במדויק את נוסח חוזה 416.

למרבה התמיהה, ביוזמת רמ"י, נגררו נציגי המושבים, כנראה מחוסר ידיעה לגבי נוסח חוזה 416, לדיונים מיותרים וממושכים על טיוטת נוסח חוזה חכירה חדש (להלן: "החוזה הנחות"). נוסח הטיוטה העדכני פוגע ומצמצם באופן משמעותי זכויות רבות שהוקנו למושבים ולחבריהם בנוסח חוזה 416.

נוסח החוזה הנחות אף מפלה לרעה את המושבים וחבריהם לעומת נוסח חוזה החכירה לקיבוץ. כך, לדוגמה, בסעיפי ההגדרות היסודיים, כגון: "משק חקלאי", "מפעל" ו"שימוש חקלאי" (הגדרה מיותרת שנוספה) נעשה שינוי קיצוני לרעה, לעומת חוזה 416 וחוזי משבצת הנחלות שנחתמו עם יותר מ–120 קיבוצים ומושבים שיתופיים.

יש להתנגד לכל שינוי בהגדרות יסוד כגון אלו, היוצר הבדלים מהותיים ובלתי–סבירים בחוזי משבצת הנחלות, בין חוזה הקיבוץ לחוזה המושב וחבריו.

מחדל החוזה הנחות

המחדל המסתמן בוויתור על זכויות משפטיות מינימליות, הקיימות בחוזה החכירה לדורות המאושר (הוא חוזה 416), נובע מרצונה של רמ"י למחוק ולשרש מתודעתם ומידיעתם של נציגי המושבים את חוזה 416 משנת 89'.

אפשרי, כי מקור הטעות הוא בהוראה טכנית בלבד, שמטרתה עדכון חוזה 416 במספר שינויים מועטים שהוכנסו לנוסח החוזה במסגרת החלטה 823 מ–10 בפברואר 1998. בין היתר, בענייין הארכת חוזה החכירה לארבע תקופות בנות 49 שנים כל אחת, ובעניין קביעת דרגות חופש בקשר לגודל שטח הנחלה המוחכר לחבר המושב.

החלטה 823 אינה מבטלת את החלטה 416 ולראיה, סעיף 10 להחלטה 823 קובע: "החלטה זו הנה בנוסף לאמור בהוראות החלטה 476"... וראו בהחלטה 476 אשר אושרה ב–29 באוקטובר 90', הקובעת ברישא להחלטה: "מודיעים בזאת, כי מועצת מקרקעי ישראל, בתוקף סמכותה לפי סעיף 3 לחוק מינהל מקרקעי ישראל, התש"ך–1960, החליטה בישיבתה מיום י' בחשון התשנ"א (29 באוקטובר 1990) ובהמשך להחלטותיה מיום י"ט בתמוז התשמ"ה (8 ביולי 1985) ומיום ו' באייר התשמ"ט (11 במאי 1989) בדבר החכרה לתקופה ארוכה של מקרקעין למושבי עובדים ולכפרים שיתופיים"...

כלומר, החלטה 823 קובעת בעצמה כי "הנה בנוסף" לאמור בהחלטה 476, אשר נתקבלה בהמשך להחלטה מ–8 ביולי 1985, הלוא היא החלטה 304 (אשר בוטלה על ידי החלטה 823) ובהמשך להחלטה מ–11 במאי 1989, הלוא היא החלטה 416 – אשר לא בוטלה ותקפה מאז שנת 1989, זאת אומרת כמעט שנות דור.

חוזה בכייה לדורות

החוזה הנחות הנדון בשנה האחרונה עם הנהלת רמ"י מפלה לרעה את חברי המושבים, הן לעומת נוסח חוזי החכירה שנחתמו עם הקיבוצים והן לעומת חוזה 416, במספר נושאים מהותיים.

למרות תכליתו החשובה של חוזה החכירה: לחזק ולעגן את זכות החוכר בקרקע ולאפשר את יישום החלטה 1155, אין להסכים בשום פנים ואופן לגרסת החוזה הנחות. יש לזכור, כי אין מדובר בהחלטה שיפוטית או מינהלית, אשר ניתנות לשינוי ולתקיפה בבית המשפט, אלא בחוזה נחות שנחתם לתקופה ארוכה (ארבע פעמים 49 שנים) ואשר יחייב את הצדדים לגבי תוכנו.

נציגי המושבים, המנהלים בימים אלו מו"מ עם רמ"י, אשר ינסו, כנראה, להציג את החוזה החדש והנחות כ"פרקטי" או כ"טוב ביותר שניתן להשיג", נקראים לעמוד בתוקף על זכויות המושבים וחבריהם ולמנוע כל הרעה ופגיעה בנוסח חוזה 416 שאושר. יש לעמוד על אכיפת החלטה 416 ולחתום על חוזה חכירה לדורות ולא על חוזה נחות, שמא יהיה בגדר חוזה בכייה לדורות.

החקיקה הטיפשה

"חוק הספרים" יגרום לייקור מסוים של הספרים ולהפחתת מספר הספרים הנקראים. החוק אינו מתמודד עם עקרונות כלכליים ומסחריים רבי עוצמה, כגון עקרון התחרות החופשית והשאיפה למקסום הרווחים

עו"ד דניאל ארנסט

לאחרונה, הותקן חוק הספרים, שמטרתו להיטיב עם סופרים ישראליים ולעודד ספרות ישראלית. למרבה הצער, הסיכוי שהחוק יועיל ולא יזיק קטן ביותר. כידוע, הכוונות הטובות מובילות בהרבה מקרים למקום טוב פחות. הפעם, הרצון הטוב שמפגינים המחוקקים מזכיר את חניך הצופים שהעביר בכוח את הזקנה לצד השני של הכביש.

כיום, לא ברור האם החוק החדש באמת יועיל לסופרים ולספרות העברית, אבל ברור שתהיה לו גם השפעה מזיקה. החוק יגרום לייקור מסוים של הספרים ולהפחתת מספר הספרים הנקראים. החוק אינו מתמודד עם עקרונות כלכליים ומסחריים רבי עוצמה, כגון עקרון התחרות החופשית והשאיפה למקסום הרווחים, ואף לא עם היכולת ועם כושר ההמצאה של העוסקים בענף, שחזקה עליהם שימצאו את הדרך כדי לעקוף את החוק על מנת להוזיל עלויות.

הגישה הפשטנית של החוק (שלא לומר "גאונית") הייתה להטיל את העלויות הנוספות של הוצאת הספרים על הציבור, אולם גם הציבור אינו טיפש: הוא יצביע ברגליים, יקנה פחות ויקרא פחות או יקנה את הספרים הזולים. בדיוק ההפך מכוונת החוק. להשוואה: חוק שיכפיל את מחירי הכרטיסים לסרטים ישראליים יפנה את הציבור לסרטים זרים.

לציבור ולעוסקים בתחום הספרים יש חלופות שיהפכו את החוק לאות מתה בספר החוקים: קיימים מיליוני ספרים בעולם, ובוודאי מאות אלפי ספרים שכבר יצאו בארץ, יש די ספרים להדפסה, ללא הגבלות; יש ספרות מקוונת, שהגישה אליה קלה בחנויות וירטואליות, הניתנת לרכישה בפרוטות.

החוק עומד בניגוד לעקרונות הבסיסיים ביותר של תחרות חופשית והסדרה כלכלית עצמית של השוק. אמנם החוק מנסה להתמודד עם מצב המכונה "כשל שוק", המתרחש כאשר כוחם של הסופרים החדשים מועט והכנסתם מצומצמת, אלא שהחוק לא יפתור את הבעיה, כי לא קשה לאכוף אותו. לדוגמה: ממתינים עד שתקופת הגבלת המחיר תחלוף ובינתיים, נמנעים מהשקעה כספית ביחסי ציבור או בקידום מכירות.

כידוע, מעטים הספרים המצליחים מעצמם ובדרך כלל, הצלחת "רבי המכר" מלווה במסע יחסי ציבור וקידום מכירות, גם בחנויות. באשר לאותה קבוצה קטנה של סופרים מבוקשים – אלה אינם זקוקים לחוק, ספריהם נמכרים היטב גם בלעדיו.

הטלת הגבלות וכללים מנוגדת, על פניה, למגמות הכלכליות המודרניות ואינה מתאימה למדינה מערבית שאינה קומוניסטית. כדי להטיל בכל זאת רגולציה חדשה, דרושה עבודת הכנה רבה ומקיפה בחקיקה, שכדי להצדיקה צריך שיהיה זה בתחום חשוב כגון ביטחון, רווחה או חינוך. התקנת רגולציות קטנות ונקודתיות לא רק שאינה מוצדקת, אלא נכשלה כמעט תמיד. לדוגמה, חוקי הצנע שהותקנו בשנות ה–50', שמטרתם החשובה הייתה למנוע מחסור במזון, נכשלו כי־שלון חרוץ וגרמו בעיקר לפריחה של שוק שחור במוצרי מזון.

חוקים טיפשיים הם חוקים שמקורם בכוונות טובות (או ברצונו של שר או ח"כ להתפרסם), אבל במקרים רבים, לא הושקעה מחשבה מספקת כדי להפוך את החוק לאפקטיבי ולמנוע עקיפה שלו, או שיישום מטרת החוק פשוט בלת–אפשרי.

אפילו חקיקת מס הכנסה לא הצליחה עד היום, לאחר 60 שנות חקיקה ועבודה קשה של אנשים רבים וחכמים, למנוע את הכלכלה השחורה. לכן אין סיכוי, שחוק המטיל רגולציה קטנה ונקודתית יצליח ותהיה לו איזו שהיא השפעה חיובית על תחום הספרות והקריאה.

חנות ספרים. הציבור אינו טיפש: הוא יקנה פחות ויקרא פחות או יקנה את הספרים הזולים

צילום: נאור רהב

כתובת לשליחת מאמרים: dror.maariv@gmail.com

אומרים, כי אני אינני אני, אז מי אני בכלל...

אנדרוגינוס שלטוני במושב - דור שני למקימים הוא גם דור ראשון לתושבי ה"מרחב הכפרי", נתינו של הוועד המוניציפאלי. בקיום שני ועדים, של האגודה ושל האגודה, טמון פוטנציאל למחלוקות קשות

צביקה סקורצרו, מושב אומץ

Zvicka@013.net.il

בגיליון 795 של "קו למושב" (מ–8 באוגוסט 2013) פורסמה המחלוקת הקשה הקורעת את מושב אלוני אבא, שבה נדרשו בית המשפט וה־רשויות השונות לתת את דעתן על בקשה של הוועד המוניציפאלי במושב להפקיע את מבני הציבור ולהעבירם לרשותו. בית המשפט קבע: "צריך שיתקיים, לפי שיקול דעתו של ועד אגודת המושב השיתופי, צורך ציבורי חיוני המצדיק את ההפקעה". כמעט כמעשה משפט שלמה. כתבה מרתקת, גם אם נושאה אינו חדש וכבר נדרש באופן דומה בידי בית המשפט. אפשר לומר בצער, שנושא הכתבה אינו יחיד במינו ורבים הם המושבים שבעיות אלוני אבא מוכרות להם מקרוב בווריאציות דומות, כאלה ואחרות.

"אומרים כי אני אינני אני על כן אני נבהל, כי אם אני אינני אני, אז מי אני בכלל?", שר השחקן מייק בורשטיין בסרט הנפלא "שני קו־נילמל" (1966). מזכ"ל תנועת המושבים, מאיר צור, יוכל אולי לענות לי על מספר שאלות שנובעות ממצבי. גם אני חבר האנדרוגינוס השלטוני במושב, לו אחראית התנועה: אני דור שני למקימי מושב אומץ, אך יחד עם זאת, וב־אופן כמעט מוזר ופרדוקסאלי, אני גם דור רא־שון לתושבי ה"מרחב הכפרי" של אותו מושב, נתינו הרשום של הוועד המוניציפאלי שנבחר בבחירות חוקיות להוביל את התושבים.

כ–ו–ל–ם, חברי אגודה וחברי הרחבה, לצדו, או אולי נכון יותר, במקביל לוועד האגודה השיתופית, שגם הוא חוקי למהדרין ונבחר על יד חלק מאותו ציבור. שני הוועדים, המוניצי־פאלי וזה של האגודה, נבחרו להוביל בעניי־ני דיומא ואף בכאלה שברומו של עולם. וכך, כתף אל כתף, פועל לו השלטון המוזר, המייחד את מושבי ישראל והמרחב הכפרי בלבד, באו־פן שלעתים הופך לבלתי–אפשרי וטומן בחובו פוטנציאל למחלוקות בלתי–פתירות.

למי מהשניים אני שייך, או אולי נכון יותר לשאול: במי מהשניים אני יותר חבר מן המניין, לאגודה? או אולי לרשות המוניציפאלית הנבח־רת? בהחלטות מי משני הוועדים אני אמור לצדד בנושאים המייצרים סתירה בין טובתי כאזרח הרשות ובין טובתי כחקלאי, חבר האגודה?

את מי אני מממן, מאיר, בעניינים של מחלוקת בין ועד א' לוועד ב', שבהם נדרש ייעוץ משפטי חיצוני, את עורכי הדין של הוועד המוניציפאלי התובעים את האגודה בה אני חבר? או אולי את אלה של האגודה התובעים או מתגוננים מפני תביעת הרשות האחרת, המקבילה? או שאולי, ברוב כסילותנו – את שניהם גם יחד? אלה שא־לות וקמצוץ דוגמאות לבעיות קשות ומקשות, שאלמלא צורת השלטון המוזרה, כלל לא היו עומדות לפתחנו.

תפקידה של תנועה אידיאולוגית, גם אם היא חקלאית, אינו יכול להצטמצם למתן פתרונות שוטפים לעובדי חקלאות או התנהלות המדי־נה והמינהל מול החלטה 979, או כל החלטה דומה. גם הצבת עובד במשבצת תומכת לטו־בת כל דכפין, המבקש ייעוץ, גישור או עצה להתנהלות נכונה, אינה בגדר הפתרון ההולם או הנכון.

תפקידכם מראש, עוד קודם להקמת ההרח־בות (גם אם הייתה עניינם של משרדי ממשלה נוספים), לא כל שכן הרבה לפני אכלוסן, היה לצפות ולמנוע את המחלוקות העומדות לפ־תחנו. משלא עשיתם זאת, נכשלתם כישלון חרוץ ומהדהד. משברחו להם הסוסים מהאורווה, אינכם יכולים להמשיך ולטמון ראשכם בחול כבת יענה, כאילו דבר אינו קורה. או אולי הכול יסתדר מעצמו, תוך כדי תנועה, ובכך ניגרר כולנו, כל מושבי ישראל, אל עברי פי פחת, ואיני מתכוון רק לבעיות החברתיות.

מעגלי הפגיעה הפוטנציאליים כוללים את המרקם החברתי, אך גם את המישור התע־סוקתי–חקלאי, עד כדי פגיעה אנושה ביכו־לת פרנסה של חברים, בין אם מדובר במשקי בעלי חיים ובין אם מדובר בירקות, בצימרים או בפרחים, שבמרבית המושבים עדיין מהווים חלק אינטגראלי מנוף הכפר ומשמרים פוטנצי־אל לחיכוך מתמשך.

עליכם ורק עליכם מוטלות האחריות והחובה, שעיקרן מוסרי אך לא רק, גם חובה משפטית שילוחית יש לכם, בהיותכם התנועה המיישבת את הדור הראשון וגם את דור ההרחבות. עלי־כם ליזום ולייצר פתרונות, יש מאין, מעכשיו לעכשיו, על מנת לגשר על מחלוקות קיימות, ומעכשיו לעתיד, למניעת הישנות מצבי אבסו־רד. כדי שנוכל לחיות כחברה אחת בעלת מכנה ועניין משותפים בלי להזדקק למעורבות בתי המשפט, לא היום בגין מחלוקת מטופשת על מבני ציבור, לא מחר על עצם קיומה של החק־לאות במתכונת הקיימת המתנהלת בתוך שטח המושב, ולא בעתיד.... כיד הדמיון הפרטית הפרועה, על כל דבר ועניין העלול לפרק את המושב ואת החברה החיה בו לגזרים ולרסיסים בלתי–ניתנים לאיחוי.

עליכם ליטול את היוזמה ולהתחיל במסע ארוך ומטלטל של שיחות ודיונים פתוחים קשים ונוקבים, שבהם ייטול חלק הציבור כולו, חקלאים ועובדי חוץ, תושבי האגודה וההרח־בות. ויפה שעה אחת קודם.

ובהזדמנות זו אני אף קורא לוועדי יישובים: אל תמתינו ליזמת התנועה, טלו אחריות על כתפיכם וצאו, ללא חשש ומורא, לדרך החת־חתים שהיום רבים מאתנו יודעים שאין טובה, ודאי לא נכונה, ממנה.

לפעול נגד העיוות

יש להרים את הכפפה ולתקוף בבג"צ את ההוראה בדבר הפרדת ערך הקרקע מערך המחוברים בשומות רשות מקרקעי ישראל

עו"ד אביגדור ליבוביץ' ומשה ברנע, שמאי מקרקעין

לאחרונה גילינו במפתיע, כי משרד המשפטים הורה לוועדת ההשגות של רשות מקרקעי ישראל – הפועלת בהתאם להחל־טה 1181 של מועצת מקרקעי ישראל – לא להתחשב בשווי המחוברים או בהתאמות שבוצעו על ידי החוכרים, בהערכת נכסים של רמ"י.

אם אכן ניתנה הוראה כגון זו לוועדת ההשגות, היא גורמת עוול ופגיעה יסודית וחמורה בזכויות של החוכרים, ומעל לכל, גורמת להתעשרות המדינה על חשבון חוכ־רים, אשר השקיעו כסף רב ותרמו לעל־יית ערך הנכסים, אולם הם יידרשו לשלם למדינה מבלי שתהיה הכרה בהוצאותיהם.

העיוות שנוצר מכניס לקופת המדינה הון ופוגע בכיסיהם של החוכרים, אשר פעלו שנים רבות לביצוע התאמות בנכסים והשקיעו ממון רב. בסופו של יום הם מגל־לים, שהרשות "מכניסה יד" לכיסם וחותכת נתחים ניכרים מהתמורה המתקבלת בגין הנכסים.

האבסורד הגדול ביותר מקבל בי־טוי בעת מכירת נחלות במגזר החקל־אי. במקרים שבהם בעל הנחלה השקיע מכספו בנחלה, בנה בה בית חדש גדול ומושקע, פיתח את החצר ואת סבי־בת הנחלה וגרם לעליית ערך הנחלה, הוא יגלה, כי בעת המכירה, הרשות לא תתחשב בהוצאות שהוצאו על ידו בגין ההשקעות שהביאו לעליית הערך, אלא שהיא "גוזרת קופון" בשיעור 33% בצי־רוף מע"מ מהפרש שנוצר בין סכום הקנייה המשוערך של הנחלה ובין סכום המכירה, מבלי להתחשב בהשקעות שהו־שקעו על ידי בעל הנחלה!

ה"קופון" שהמדינה גוזרת בעסקת מכר של נחלה כולל מסים רבים: מס שבח, הי־טלי השבחה, מע"מ ודמי הסכמה למינהל, בשיעור 33%, בצירוף מע"מ בגין עליית ערך הקרקע מיום קבלת הזכויות עד מועד המכירה, ובעלי הנחלות נותרים עם סכום נמוך מ–60% מערך התמורה שהתקבלה בגין המכירה.

התוצאה המתקבלת היא, שהרשות שותפה עם בעל הנחלה בעליית ערך הנחלה, אך אינה שותפה בהשקעות שהושקעו בה על ידו, אלו שהביאו לשווי ערך הנחלה במכי־רה ולכך ניתן לקרוא – עשיית עושר ולא במשפט!

נבהיר, לצורך הדגשת האבסורד, כי בעת מכירת הזכויות בנחלה או בכל נכס אחר החייב בדמי הסכמה, רשויות מס שבח מכי־רות בהוצאות שהוצאו על ידי בעלי הנכסים ואשר יצרו את עליית שווי ערך הנכס, אך לצורך דמי הסכמה, הוצאות אלה אינן מו־כרות.

לכן, ההוראה שניתנה לוועדת ההשגות שלא להכיר בשווי המחוברים בהערכת הנכסים, למעשה הביאה לאיון (מלשון "אין") של ההליך בוועדת ההשגות ולתו־צאות מעוותות שיוצרות מציאות עגומה ביותר ביחס לבעלי הנכסים, שתלו תקוות רבות בהליך זה.

ההוראה אף פוגעת בבעלי נכסים במג־זר החקלאי במסגרת פעולות של פיצול מגרשים מנחלות. בעלי הנחלות משלמים לרשות סכומים הנאמדים במאות אלפי שקלים ולעתים יותר מכך, בגין הליכים של פיצול מגרש מנחלה, והעובדה היא, ששערוך הנכסים בהליכי ההשגות אינו לוקח בחשבון את ההשקעות שבוצעו בנכ־סים, וכך יושתו על בעלי הזכויות עלויות גבוהות ולא ריאליות בגין עלויות הפיצול.

נכון להיום, הליכים של פיצול מגרשים מנחלות מתקיימים במקרים לא רבים, למ־רות שמדובר בהליך ראוי ומתאים לפתרון בעיות משפחתיות במגזר החקלאי, בחלוקת נכסי העיזבון של בעלי הנחלות, נוכח שו־מות גבוהות מאוד שהומצאו על ידי הר־שות.

בימים אלה, בעלי נחלות ממתינים שרמ"י תיישם את החלטה 1155 שאושרה בבג"ץ בחודש יוני 2011, שכן עדיין לא פורסמו הוראות האגף החקלאי להחלטה. השומות שיתקבלו בעתיד בגין דמי רכישה, במס־גרתן ירכשו בעלי הנחלות את זכויות הבנייה הקיימות והעתידיות לפי החלטה 1155, יתבססו על הערכות של שמאי הר־שות, שיבחנו את פוטנציאל הבנייה הגלום בנחלות.

אם ההוראה שניתנה לוועדת ההשגות תי־וותר בעינה, יפגע הדבר בהשגות שיוגשו על ידי בעלי הנחלות בגין השומות שית־קבלו, והדבר יגרום לכך שלא יהיה יישום בפועל של החלטה 1155 במגזר החקלאי, נוכח שומות לא–ריאליות.

אם נבחן את ההוראה שניתנה לוועדת הה־שגות, שלא להכיר בשווי המחוברים בעי־ניים משפטיות, נגיע לתוצאה אחת: עוול ופגיעה מהותית ויסודית בזכויות של בעלי הנכסים, ויש להרים את הכפפה ולתקוף הו־ראה זו בבג"צ.

במדינה דמוקרטית קיים עיקרון על, שהוא עקרון השקיפות, ובייחוד של רשות שלטו־נית המוחזקת כמייצגת אינטרסים של חוכ־רים המחזיקים כ–95% מקרקעות המדינה. אנו קוראים לרשות לפרסם את המדיניות לפיה פועלות ועדות ההשגות, ולא לגרום לעיוותים ולעגמת נפש והפסדים לבעלי הנחלות ולחוכרים במגזר החקלאי והעי־רוני, על מנת שיתאפשר לפעול על קרקע בטוחה ולא לפגוע בסקטורים שלמים שהח־זיקו באדמות במשך עשרות שנים.

בסימן שאלה

עו"ד איילת רייך-מיכאלי

כתובת לשאלותיכם
dror.maariv@gmail.com

ימי תשובה

האם עובד שהחל לקיים את מצוות היהדות באדיקות חייב לעבוד בשבת? כמה שעות נמשך יום עבודה של לולן? ושבוע עבודה? מה ארוך יותר - שבוע עבודה של לולן או של רפתן?

העובדים בלולים שאני מפעיל במשק נדרשים לע־בוד שעות רבות בכל יום. לאחר כמה שעות אני חייב לשלם להם שעות נוספות ומה גובה התשלום?

שעות נוספות נבדקות ברמה היומית וכן ברמה החוד־שית. ככלל, יום עבודה רגיל למי שעובד חמישה ימים בשבוע לא יארך יותר מתשע שעות עבודה, ולעובדים שישה ימים בשבוע – לא יארך משמונה שעות יומיות. שבוע העבודה לא יארך מ–43 שעות.

כלומר, עובד שעבד יותר שעות מיום עבודה רגיל וכן עובד שעבד יותר מ–43 שעות בשבוע יהיה זכאי לתשלום בגין שעות נוספות. יחד עם זאת, לגבי עבודה בלולנות נקבעו תקנות מיוחדות, לפיהן יום עבודה בלולנות יימשך תשע שעות. כמו כן, נקבע כי תחומו של שבוע עבודה בלולנות הוא 63 שעות עבודה ובלבד שלא יגדל, בממוצע לארבעה שבועות, על 45 שעות עבודה (לגבי מי שעובד בלול ארבעה שבועות לפחות).

כלומר, כמעביד תידרש לשלם שעות נוספות לעובדים רק אם חרגו מש־עות יום העבודה או משבוע העבודה כפי שנקבעו לגבי לולנות, ובלבד שהם עובדים אצלך ארבעה שבועות בחודש, לפחות.

בהזמנות זו אציין גם, כי תקנות מיוחדות נקבעו לגבי עבודה ברפתנות, לפיהן יום עבודה ברפת הוא עשר שעות ותחומו של שבוע עבודה הוא 70 שעות עבודה, ובלבד שלא יעלה, בממוצע לארבעה שבועות, על 45 שעות עבודה (גם כאן מדובר על עובד שעבד ברפת ארבעה שבועות לפחות).

כגמול על השעות הנוספות יש לשלם לעובדים שכר השווה ל–125% משכרם הרגיל בגין השעתיים הראשונות, ושכר השווה ל–150% משכרם הרגיל, החל מהשעה שלישית ואילך.

לרגל עשרת ימי תשובה: האם מעביד רשאי לפטר עובד שעבד בשבת ו"חזר בתשובה" וכעת אינו מסכים לעבוד בשבת?

ראשית אדגיש, כי על פי חוק, מעביד לא יסרב לקבל עובד לעבודה רק משום שהודיע עם קבלתו שאינו מסכים לעבוד ביום המנוחה השבועי על פי איסור שקיים בדתו. על מעביד חל גם איסור לדרוש מן העובד להתחייב לעבוד ביום המנוחה השבועי כתנאי לקבלתו לעבודה.

עד תיקון החוק בשנת 2002, רק עובד ששבת מעבודה ביום המנוחה השבועי מתחילת העסקתו, וכעת המעביד דרש או מתכוון לדרוש ממנו לעבוד ביום המנוחה, היה רשאי להודיע למעבידו, תוך שלושה ימים מיום הדרישה, כי הוא אינו מסכים לעבוד בשל איסור הקיים בדתו.

בשנת 2002 תיקן המחוקק עוול זה ומחק מלשון החוק את המילים "שלא עבד קודם לכן ביום המנוחה השבועי". כלומר, נכון להיום, כל עובד הנד־רש לעבוד בשבת רשאי להודיע למעבידו שהדבר נוגד את הדת שהוא מקיים והוא אינו מסכים לכך, גם אם עבד לפני כן בשבת אצל אותו מעביד וכעת שינה את אורח חייו.

לסיכום, מעביד אינו רשאי לפטר את העובד משום שחזר בתשובה וכעת מסרב לעבוד בשבת.

בהזדמנות זו, אני מאחלת לכל קוראיי שנה טובה וגמר חתימה טובה!

הכותבת, ממשרד עורכי דין וגישור "איילת רייך", עוסקת באגודות שיתופיות, בתחום המסחרי-חקלאי ובליטיגציה. המידע כללי בלבד ואינו חוות דעת או ייעוץ מוסמכים.

שלום בית

עו"ד אפרת חקיקת

כתובת לשאלותיכם
efrat@hakikat.co.il

תחל שנה וברכותיה

מאז שהילדים היו קטנים, בני המשפחה נאספים בתחילת חודש הסליחות ומעלים בעיות שמטרידות אותם במשק, בפרנסה, בקשר ביניהם. השנה, כולם התגייסו כדי לפתור את שאלת הבן הממשיך

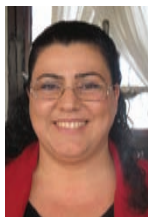

נורית, יובל ושני בניהם פגשו אותי בראשית אוגוסט השנה. "אנחנו יודעים שהזמן קצר, אבל נשמח להגיע להסדר וחתימה עד ראש השנה... יש לנו ולך חודש". כך פתח יובל את הפגישה, וזכה לחיוך תומך מנורית: "תביני, ראש השנה אצלנו זה ה–חג. יש לנו מסו־רת כזו: מאז שהילדים היו קטנים, כל שנה בקיץ בסוף החופש הגדול, בערך חודש לפני החג, כולנו נאספים וכל אחד מעלה בעיות שמטרידות אותו במשק, בפר־נסה, בקשר עם ההורים, בקשר בין הבנים.

"יחד אנחנו בוחרים את המצוקה הכי בוערת או את המטרה הכי ראויה, וכולנו מתגייסים כדי לפתור אותה עד ראש השנה. הכול כדי שאל התפוח בדבש בערב החג נוכל להגיע עם שמחה וחידוש, ובידיעה שהתקדמנו במשהו – כמשפחה".

לומר את האמת, הפתיחה הזו לא רק הפתיעה וריג־שה אותי, אלא גרמה למחשבות שלי לנדוד אל העו־לם האישי... איזו מסורת נפלאה. אימצתי!

אחוות אחים

רם ודור, שני הבנים (אחד נכנס וממשיך את מש־פטי האחר במהירות מסחררת), סיפרו שההתעמקות ב"איזה מהלך משפחתי ניתן לקדם לקראת החג" הו־בילה אותם למחשבה על האח הבכור שלהם, אמיר (30), שלא נכח בפגישה.

מדבריהם התברר לי, כי אמיר סובל מהפרעה נפשית קשה. הוא חי עם ההורים, שמשקיעים אין–ספור שעות וימים ברווחתו – החל מכביסה ואוכל, עבור בהקפדה על לקיחת תרופות ועל ההיגיינה האישית שלו, וכלה בשמירה בלתי–פוסקת מפני אסונות – שלא ייעלם, שלא ישים קץ לחייו, שלא ישקע בדיכאון. כמה לי־לות העבירו בני המשפחה בחיפוש מטורף אחרי אמיר בשדות המושב.

ההורים המחייכים שישבו מולי נשאו על כתפיהם משא כבד ותובעני. ניסיתי, ללא הצלחה, לדמיין כמה מורכב ומחייב להיות הורה אחראי לבן חולה במחלת נפש.

הבנים הצעירים, ברגישות מפתיעה, החליטו שפרו־יקט ראש השנה הקרב יהיה יצירת הסכם והסדר מש־פחתי שייתן להורים שלווה בשאלת גורלו של אמיר.

כוחה של הקשבה

לבקשתי, פרסה בפניי נורית את ה"תיק הכלכלי" של המשפחה, והתברר שעיקר רכושם הוא המשק. למעשה, אי אפשר להכניס לחישוב הירושה רכוש אחר כמו חסכונות או נכסים נוספים.

הבהרתי להם את הידוע: רק בן אחד יכול לקבל את הנחלה על שמו, ולכן עליהם לבחור את הבן היורש ואילו שני הבנים האחרים אמורים לקבל ממנו פיצוי הולם. אחד–אחד, הם הציגו בפניי את נקודת מבטו של כל אחד מהם על העניין: מה הוא מתכנן, איך הוא רואה את המשך חייו, וגם איך הוא רואה את פתרון הסוגיה עבור בני משפחתו האחרים. אף אחד לא קטע את דברי השני, והייתה בחדר הקשבה נפלאה.

האם, נורית, פתחה בכך שהייתה רוצה שכל אחד מבניה יקבל שליש מערך המשק. האב, יובל, הדגיש את החשיבות בהבטחת חייו ועתידו של אמיר, הבט־חה שאינה דווקא כספית, אלא טיפולית יותר: "חייב להיות שם המישהו שירוץ בגשם, בלילה, לחפש אותו אם הוא ייעלם פתאום"...

דור, הבן הצעיר, גילה לכולם את צפונות לבו – הוא חולם להיות מושבניק והיה שמח להיות יורש הנח־לה.

רם, האמצעי, הודה שמתאים לו עכשיו לצאת למסע ארוך בחו"ל עם חברתו, ללא הגדרת זמנים ויעדים, וללא כל התחייבות לחזור מתישהו. בטח שלא להת־חייב לטפל באמיר.

מדור לדור

הפתרון היה ברור ולא נותר לי אלא לברר עם דור עד כמה הוא רציני בנוגע לעתידו במשק, והאם הוא מסוגל להמשיך לטפל באחיו ולדאוג לו. תשובתו החיובית כיוונה אל הפתרון המוצע: הרציונל שעומד בבסיס חלוקת הירושה אכן יהיה חלוקה שוויונית בין שלושת האחים.

מכיוון שדור הוא המתאים ביותר לרשת את המשק, הנחלה תעבור על שמו לאחר יומם האחרון של ההו־רים. אמיר אינו מסוגל לנהל את חייו לבדו ואין לו אפשרות לנהל בצורה נכונה את השליש המגיע לו, לכן הוא ימשיך לחיות במשק תחת טיפולו ואחריו־תו של דור, שיקבל שני שלישים מהנכס (חלקו וחלק אחיו שבטיפולו).

רם, שיוצא אל העולם הגדול, יקבל בעתיד שליש מערכו של המשק על פני עשר שנים, בכסף שההורים יעבירו לו מדי חודש בחודשו. ערך המשק, ובהתאם לכך גם חלקו של רם, ייקבעו על ידי שמאי כבר השנה, ותנועות השוק ושינויים במחירי הנחלות לא ישפיעו על הסכום הזה. ההורים, שימשיכו להתגורר בביתם במשק עד יומם האחרון, התחייבו לעזור לדור בבניית ביתו החדש בנחלה.

כל זמן שההורים חיים בטוב, אמיר ימשיך לגור אצלם. לא פירטנו בהסכם מה יקרה עם אמיר במות ההורים, כי אין לדעת אם יוכל להמשיך להתגורר בביתם–ביתו, או שייאלץ לעבור להשגחה במוסד מתאים. אבל הכנסנו סעיף האומר שדור אחראי לר־ווחתו המלאה, והבית הישן של ההורים הוא רכושו של אמיר – הוא יכול לגור בו או להשכירו ולממן לעצמו מוסד מתאים.

חלפו שלושה שבועות. ההסכם המשפטי נחתם, ולא נותר אלא לברך עליו ולהמתיקו בתפוח בדבש. שתהיה לכולנו כתיבה וחתימה טובה, שנת שלווה, ביטחון, ידיעה והסכמים מרגיעים.

הכותבת, עורכת דין ונוטריון משנת 2000, עוסקת ביצירת הסדרים משפחתיים

לא מכה שורשים

אילן אשל. ימליץ לאיציק כהן לאחר את הקיבוצים והמושבים

40 שנה אחרי שלחם באומץ ואף נפצע קשה, חוזר רב סרן במיל' אילן אשל, בעל צל"ש הרמטכ"ל, אל מלחמת יום הכיפורים, שהייתה עבורו מערכה על הבית האישי והלאומי # בעקבות פרישתו לאחר שבע שנים בראש ארגון מגדלי הפירות ("לא כולם חושבים כמוני, בגלל האהבה שלהם לכיסאות"), הוא מודה: "לא בכול הצלחתי, הגיעה העת שהמגדלים המושביים יהיו יותר פעילים"

אבי אובליגנהרץ ★ צילומים: אבי ברום, שמעון דקל

אווירה פסטורלית נטולת דאגות אפפה את קיבוץ שער הגולן בצהרי יום הכי־פורים תשל"ד, שישה באוקטובר 1973. אחרי שנים רבות של הפגזות כבדות במהלך מלחמת ההתשה, חברי הקי־בוץ מעמק הירדן יכלו לנשום לרווחה סוף–סוף, וליהנות משלוות החג. בשעה שתיים הופרעה שנת הצהריים של אילן אשל, שהחלים עדיין מניתוח אפנדיציט שעבר חמישה ימים קודם לכן, כאשר אחד החברים התדפק על דלתו ובישר לו על פרוץ המלחמה.

למרות שהשניים לא נקראו להתייצב וחרף העובדה שתפריו של אילן טרם הוסרו לאחר הניתוח, החליטו רב סרן במיל' אשל, מפקד פלוגה בגדוד סיור (גדס"ר) 134 של אוגדה 36 בפיקודו של סא"ל חנני תבור, והחבר – חייל בפלוגת המילואים, לארוז את חפציהם ולהתייצב בימ"ח (יחידת מחסני חירום) שבמחנה יפתח ליד ראש פינה.

"כשהגענו לימ"ח לא קלטנו שמדובר ממש במלחמה. ידענו שיש קרבות ברמת הגולן וחלק מהאנשים אמרו שמדובר ביום קרב וחלק במלחמה. לא היה לנו מושג, כי באותן שעות, חטיבות 7 ו–188 נלחמות על חייהן", נזכר אשל במה שאירע בשעות הראשונות של המלחמה, שבה ניצבה מדינת ישראל על סף אבדון לאור התקיפה המסיבית של סוריה ומצ־רים בשתי חזיתות, בעת ובעונה אחת.

כשנה לפני המלחמה הקים צה"ל שלו־שה גדודי סיור, שנועדו לפעול במתכונת חדשה: כוח משולב של טנקים, נגמ"שים וג'יפים. אחרי אימון אחד בלבד, ללא הכנה מספקת ובחוסר ציוד, לאור הבלגן ששרר בימ"חים, נכנס גדס"ר 134 למל־חמה. כל שעות אחר הצהריים והערב ביומה הראשון של המלחמה הוקדשו על ידי אשל ואנשיו לזיווד הג'יפים ולהת־ארגנות ליציאה.

למרות שיתר הפלוגה לא הייתה מוכנה ומאחר שמפקד אוגדת 36 רפאל איתן הורה, כי ברגע שיש שלושה טנקים מו־כנים עם קצין הם נשלחים צפונה, בחמש בבוקר של יום ראשון אשל קיבל פקודה

> **"כששמענו את המתרחש במכשירי הקשר ולנוכח הנואשות של המפקדים, שניסו לבלום את הפלישה הסורית, התחלנו לקלוט את חומרת המצב והיה ברור לנו, כי בדרום הרמה הסורים הצליחו לפרוץ את הקו שהחזיקה חטיבת השריון 188, שספגה אבדות קשות"**

חיילי גדס"ר 134 ליד כוח שריון. בבוקר יום ראשון אשל קיבל פקודה לצאת בראש ארבעה טנקים

לצאת לשטח בראש כוח בן ארבעה טנ־קים.

"כששמענו את המתרחש במכשירי הקשר ולנוכח הנואשות של המפקדים, שניסו לבלום את הפלישה הסורית, הת־חלנו לקלוט את חומרת המצב והיה ברור לנו, כי בדרום הרמה הסורים הצליחו לפרוץ את הקו שהחזיקה חטיבת השריון 188, שספגה אבדות קשות".

כוח אשל נשלח בשש בבוקר לרמה דרך גשר אריק, במטרה לתגבר את חטיבה 188 בפיקוד רן שריג. כעבור כשעה, ליד מטווח גולן, פגש אילן את מג"ד 96 מח־טיבה 179, ישראל לוין, שנע על זחל"ם ובו שמונה–תשעה פצועים כשהוא פצוע בעצמו. מלוין שמע בשורה קשה ואזהרה: "הרמה עומדת להיכבש! הסורים פרצו ועברו את תל פארס ולמעשה כבשו את כל השטח עד ציר הנפט. עם ארבע טנ־קים, אין לך מה לעלות! חבל על המא־מץ'. המזל היה שהחיילים שלי לא שמעו את זה".

בסביבות השעה 10:00 בבוקרו של היום השני למלחמה, באזור יהודייה, חבר כוח אשל לחטיבה של שריג, אשר רבים מהטנקים שלה כבר נפגעו במער־כה. "בשעה 11:00 בערך, נוצר מגע ביני לבין גדוד השריון הסורי שנע מאזור חושנייה לתקוף את הכוח של חטיבת רן, שנע בחלקו על ציר 'כביש' ובחלקו מעבר לו.

"הסורים התחילו לעבור את דרך הנפט (ציר 'מחזה'), וקיבלתי פקודה לתקוף אותם. תפסתי עמדות בטווח של 2,500–2,200 מטר, ופתחתי עליהם באש. הם נעצרו והשיבו באש, ויכולתי למנות מולי כ–30 טנקים. עד שעה 13:00 בערך ניהלנו אתם דו קרב תותחים, ויחד עם עוד כמה טנקים בודדים מחטיבת רן הצ־לחנו להדליק 22 טנקים סוריים, כשאף טנק שלנו לא נפגע בצורה רצינית. בסביבות השעה 13:00 חדל כמעט הגדוד הסורי הזה להילחם וחייליו ברחו רגלית מזרחה".

בסביבות 13:15 קיבל אשל ידיעה בקשר על כוח נוסף שגודלו יותר מג־דוד הנע לכיוונו ממזרח. כוח אשל יצא להקדים תרופה למכה והגיע למשטה, הממוקמת בין קצבייה ליהודייה וסמוכה לציר הנפט. הוא הספיק לפרוס את אר־בעת הטנקים והופתע לראות מולו כוח של שתי חטיבות לפחות.

בשעה 15:00 הבחין אשל בכוח של כמה עשרות טנקים סוריים במרחק של 800 מטרים ממנו. הוא צודד את הצריח וטען פגז, כאשר שני פגזים פגעו בטנק שלו בבת אחת. "הטנק החל לבעור. נפגעתי קשה ברגליים, ביד ובעיניים. לא ראיתי שום דבר, הספקתי לצעוק לצוות לנטוש, כי הבנתי שהטנק עומד להתפוצץ, אבל איש לא הגיב"

"המזל שלנו היה שהם פעלו על פי הדוקטרינה הסובייטית, לפיה חטיבות החי"ר כובשות את התא הראשון ומחכות לכוח העיקרי, השריון. אם הם היו ממ־שיכים לנסוע, הם היו שוטפים אותנו בלי בעיה, ולכן התחלנו לירות למטרות. פגענו בכ–30–40 מטרות יחד עם פלוגה נוספת שהתמקמה מצפון.

"ב–13:30 נמסר לי, שיחידה סורית עוקפת אותי מדרום והיות ולא היה לי כמעט מה לעשות, שלחתי את הטנק הימני ביותר שלי לתפוס עמדת תצפית במרחק של כקילומטר ממני, שעה שאני ממשיך לנהל קרב אש עם הכוח הסורי שנותר מולי". בדיעבד התברר, כי הטנק שנשלח תפס עמדת תצפית גרועה ולא הבחין בכוח סורי שמאגף את שלושת הטנקים הנותרים.

בשעה 15:00 הבחין אשל בכוח של כמה עשרות טנקים סוריים במרחק של 800 מטרים ממנו. הוא צודד את הצריח וטען פגז, כאשר שני פגזים פגעו בטנק שלו בבת אחת. "הטנק החל לבעור. נפגעתי קשה ברגליים, ביד ובעיניים. לא ראיתי שום דבר, הספקתי לצעוק לצוות לנטוש, כי הבנתי שהטנק עומד להתפוצץ, אבל איש לא הגיב. גם לא היה כבר קשר פנים.

"ניסיתי להגיע בידיים לתותחן, ברטו אוזנה, ולטען–קשר, משה אפרתי, אך

<<<

הרגשתי שהם לא מגיבים כלל, והבנתי שהם נהרגו בו–במקום יחד עם הנהג, זליג קפטל. בעזרת יד אחת ורגל אחת, הצלחתי איכשהו לצאת מהטנק. נפל־תי מגובה של שלושה מטרים לארץ, והספקתי להתרחק בזחילה כ–עשרה או 12 מטרים לפני שהטנק התפוצץ ואיב־דתי את ההכרה".

הטנק שנשלח לתצפית הושבת לאחר שפרק זחל, והשניים האחרים המשיכו להילחם, עצרו את הכוח הסורי ודיווחו לגדוד שכל צוות הטנק של אילן נהרג. למחרת, כבש הגדוד את השטח מחדש מידי הסורים, וכוח בראשות סרן אברהם קלוג חילץ את המ"פ הפצוע ופינה אותו לתחנת איסוף הנפגעים הגדודית, משם הועבר במסוק לבי"ח רמב"ם בחיפה.

קלוג המשיך בלחימה ונפגע בגבו מר־סיסים, נחבש אולם סירב לפינוי. בתנוע־תו בטנק לחבירה עם אחת היחידות, כדי להשתתף בהתקפה נגד כוחות סוריים, נפגע ונפל. באתר "יזכור", להנצחת זכר חיילי צה"ל, נכתב: "במעשיו אלה גילה סרן אברהם קלוג ז"ל אומץ לב, קור רוח ואחוות לוחמים למופת. על מעשה זה הוענק לו: עיטור המופת".

רס"ן אשל אושפז בבית החולים רמב"ם בחיפה והבין שהם הצליחו לעמוד במשי־מה שהוטלה עליהם. "הגדוד שלנו, שאי־בד 33 מתוך כ–300 לוחמים וחלקים מחטיבה 179, בלמו למעשה את הצבא הסורי בגזרה המרכזית. הסורים היו קרו־בים קילומטרים אחדים מהכינרת.

"אלמלא העבודה הפנטסטית של הגדוד והחטיבה, הם היו בקלות כובשים את עמק הירדן, כולל את הבית שלי בשער הגולן. חששתי שמה שקרה ב–48', כש־הצבא הסורי כבש והחריב את הקיבוץ שלי, יחזור".

באפריל 1976 העניק הרמטכ"ל רב אלוף מוטה גור ציון לשבח לאשל, שהפגין "אומץ לב, יזמה ודבקות במשי־מה" במלחמת יום כיפור, כשהחזיק בשטח מול כוחות אויב עודפים במספרם ובלם את התקדמותם. "המלחמה הזאת גרמה לשבר אמון אדיר במנהיגות, שבר שלא התאחה לחלוטין עד היום, והותירה טבי־עות עמוקות בהיסטוריה של המדינה".

שבע השנים הקשות

ארבעה עשורים אחרי המלחמה הט־ראומטית, עשירים בעשייה ציבורית ובתפקידים – מנהל מחוז העמקים במש־רד החקלאות, יו"ר מועצת הזית ומנכ"ל הארגון לחקלאות אורגנית – נמצא אשל בימים אלה בחפיפה עם מחליפו בתפ־קיד מנכ"ל ארגון מגדלי פירות בישראל, איציק כהן מרמות נפתלי. "זאת הייתה תקופה מאוד קשה, מעניינת ומאתגרת. לא היה לי רגע דל. לא בכול הצלחתי, אני מודה, אבל רשמתי יחד עם הנהלת הארגון לא מעט הצלחות", מסכם אשל בן ה–77 את שבע שנות כהונתו בתפ־קיד.

הוא מסרב לפרט את הסיבות שבגללן החליט לפרוש במפתיע ומדגיש, שאת שנותיו כמנכ"ל ארגון המגדלים הוא הקדיש לחיזוק הענף, תוך שמירה על המערכות הארגוניות שמבטיחות את עתידו ומגנות על החקלאים מפני כוחן המתעצם של הרשתות הקמעונאיות; למאבק על יחסי סחר תקינים עם רצועת עזה, שמכניסה למגדלים כ–250 מיליון שקלים בשנה, ולהעברת פירות לשטח הפלסטיני למרות הקשיים הביטחוניים; להתמודדות עם נזקי טבע, עם קיצוצים במכסות מים שפירים, עם גניבות חקל־איות; לסיוע למחקר החקלאי ועוד.

7 באוקטובר 1973, שעה 3:20. הטנק של אשל פגוע. "בעזרת יד אחת ורגל אחת, הצלחתי איכשהו לצאת מהטנק"

אילן אשל. "המלחמה הזאת גרמה לשבר אמון אדיר במנהיגות"

> "אלמלא העבודה הפנטסטית של הגדוד והחטיבה, הם היו בקלות כובשים את עמק הירדן, כולל את הבית שלי בשער הגולן. חששתי שמה שקרה ב-48', כשהצבא הסורי כבש והחריב את הקיבוץ שלי, יחזור"

מה האתגרים שניצבים בפני ארגון מגדלי הפירות בשנים הקרובות?

"בראש ובראשונה, בעיית המים שנ־פתרה מבחינת כמות, אבל לא מבחינת מחירים. התעריפים מאוד יקרים, וה־מדינה רוצה להגדיל גם את מחיר מי הקולחין, דבר שעלול לגרום לחקלאות ללכת לאיבוד.

"כיום, מחיר קוב מי קולחין הוא כ–90–80 אגורות, והמדינה רוצה לעלות את התעריף ל–1.60 שקל לקוב. מהלך כזה יהיה פגיעה אדירה, למשל בחקלאי הג־ליל המערבי, שמגדלים אבוקדו ובננות.

"הגדלת מכסת העובדים הזרים ושכנוע הרשויות בכך שהחקלאות במדינת יש־ראל, ולא רק בענף הפירות, אלא דווקא בענף הירקות, אינה יכולה להתקיים ללא עובדים זרים. אתגר נוסף הוא מיכון ורו־בוטיקה, קרי הקטנת מספר ימי העבודה בחקלאות והתלות בעובדים זרים באמצ־עות מכשור וטכנולוגיות מתקדמות, כפי שנעשה בענף השמן והזית.

"כמו כן, פיתוח זנים חדשים, הכנסת גידולים חדשים, התאמת הענף לשינויים האקלימיים בעולמנו, הגדלת הרווחיות והשקעה נכבדה במחקר ובפיתוח. לפני ארבע שנים הקמנו קרן מלגות על שם דני ברונר זכרו לברכה, המעניקה כל שנה, יחד עם ענף הפירות במועצת הצ־מחים, מלגות לחמישה עד שבעה סטו־דנטים לתואר שני בתחום המטעים".

האם מגדלי הפירות אינם זן הולך ונ־כחד?

"ממש לא. לדעתי, יש שינוי לטובה ול־ראיה, רוב המגדלים בכנס מגדלי אבוקדו בו השתתפתי לאחרונה בגליל המערבי היו צעירים. ישנן תופעות, שמחנכים אנשים לעבוד בחקלאות, כמו בקיבוץ רביד וקיבוצים שמעסיקים רק ישראלים כמו יוטבתה, ברעם ושדה אליהו. החק־לאות הישראלית היא היי–טק, וצריך לשכנע בכך את הדור הצעיר".

לאן מועדות פניך?

"אני עדיין לא יודע, נראה. שלחתי קורות חיים לכל מיני קיבוצים בתפקי־די דירקטוריונים, או שאשאר בבית עם עבודה שהוצעה לי. לא צריך לדאוג לי, לא אהיה מובטל!".

מה אתה מאחל למחליפך ואילו עצות תיתן לו?

"אני מאחל למחליף שלי, שיצליח לקדם את הדברים החשובים אותם לא הצלחתי או לא הספקתי לקדם, לצערי. קודם כל, אמליץ לו לאחד את הקיבוצים והמושבים ביחד. עד היום, הקיבוצים הם בעיקר אלה שהחזיקו את הארגון, והגי־עה העת שהמגדלים המושביים יהיו יותר פעילים.

"בנוסף, אמליץ לו לנסות לאחד לתוך שורות הארגון את התאחדות האיכרים, ארגון מגדלי ההדרים וגם את ענף הזית לשמן וענף הגפן ליין – צריך לעשות מזה ענף מטעים אחד! תחום המטעים יותר מדי מפוצל ופעילות משותפת רק תגדיל את הכוח וההשפעה שלנו. הצ־לחתי חלקית בנושא, בכך שצירפתי לשורותינו את ארגון מגדלי הבננות ואת העמותה לפירות אקזוטיים.

"אין שום טעם שכל שאר הארגונים שהזכרתי ימשיכו לפעול בנפרד מאתנו. האדמה היא אותה אדמה, המים אותם המים והגזע אותו הגזע, רק הפירות שו־נים. כל הענפים הללו זקוקים לכוח עבו־דה, מים ומיכון, ולכן אין הצדקה שנעבוד בנפרד. מה לעשות, שלא כולם חושבים כמוני, בגלל האהבה שלהם לכיסאות".

בין המקום למקום

הרצל כהן השתוקק ללכוד בפרדס חנה את "הרוח הנכונה", שתעניק לנשמה החילונית את מקומה "הנכון והטבעי". עדי מילשטיין חוזרת 70 שנה אחורה, ליסודות הקרובים של משפחתה ולהקמת הקניון המסחרי הראשון בארץ ישראל. רבקה רבינוביץ' נולדה באירופה ועברה בה מחיים תחת שלטון נוקשה לשלטון אכזר, שבו לא הצליחה להוציא את ספרה לאור, עד שעלתה ארצה. בין חיפוש האל, המקום, למציאת מקום בלב ובזיכרון

פרדס חנה-כרכור, תל אביב לפני 70 שנה, ברית המועצות הסובייטית. עלילות שלושה ספרים חדשים מתרחשות במקומות שונים כל כך ובכולן נמצאים בני האדם במרכז, ביחס לארץ מגוריהם, לנסיבות חייהם, למולדתם, הפיזית וההיסטורית.

הייאוש שלי הרבה יותר נוח

"מזה עשר שנים שאיני רואה. אני מתנייד בחברתו של טוד החכם, המשכיל והחובב מוזיקה וגלידות. מאז התעוורתי כליל, גיבשתי דעה מוצקה על האנשים הרואים: ככלל, ניתן לומר שהם עושים עניין גדול מדי מהעובדה שהם רואים משהו. ולא שהעיוורון מומלץ על ידי, לא. לא כדאי לנסות בבית. אבל בכל זאת, אני יכול להבטיח, במידה גדולה של ביטחון, שאני רואה ברחוב נשים יפות יותר, הים שלי יותר עמוק, השמים שלי הרבה יותר גבוהים. אפילו הייאוש שלי, הרבה-הרבה יותר נוח", מספר הרצל כהן (53), מחבר "פרדס חנה מוארת" (בהוצאת נהר ספרים), ספרו השלישי שיצא לאור לאחרונה.

"חרף מה שאמרתי, ייתכן מאוד שאהיה מושתל הרשתית המלאכותית הראשון בארץ, ואיאלץ לראות משהו. הדבר תלוי בהיקף של מכירת הספר הזה, כי עלות ההשתלה פשוט ממש ענקית. איך אני בתור סחטן? סתם... יש סיכוי שמכבי משלים תיאלץ לממן את עלות הפרוצדורה הזאת, למרות שהדבר לא ממש מענג אותה".

בספר, הכתוב בשפתו האינטימית והמצחיקה, החתרנית והסואנת, מברר כהן את פשרו של המקום הממשי והמוגבל שבו מתנועעות דמויותיו. לפיכך, הוא גם מעמיד למבחן את סגולות האתר האינטרנטי כ"עוד מקום" שבו מתאפשרים חייהן ומהלכיהן, והרחבת הכרתן והתפשטותה אל המרחבים האין-סופיים של ההוויה הווירטואלית.

הרצל כהן כותב באמצעות תוכנת מחשב שמקריאה לו את המילים המופיעות על המסך, מקליד בשיטה עיוורת תוך כדי שמיעת הטקסט. הוא נולד באשקלון, גדל בבית מסורתי מאוד ובגיל הנעורים מרד, הסיר את הכיפה מראשו ויצא לחיים חילוניים לגמרי.

אמו הייתה הבכורה במשפחה שבה חמישה אחים. היא הייתה בת 14 כששני הוריה נפטרו תוך שבועיים (כנראה מטיפוס). כדי לגדל את אחיה הקטנים, השיאו אותה לדודה (אחי אביה) והקרבה הגנטית ביניהם יצרה פגם בילדם: יכולת הראיה של הרצל הצטמצמה ל-1%, אבל קוצר הראייה היה רק קושי בדרכו. הרצל למד ובהגיעו לגיל גיוס התעקש להתנדב לצה"ל (הרמטכ"ל היה רפול, ואז אפשרו לבעלי פטור להתגייס לשירות).

הרצל כהן חותך סלט בביתו. מקליד בשיטה עיוורת תוך כדי שמיעת הטקסט צילום: נינה כהן

כהן נשלח לגבעת אולגה והשתבץ כמורה בפרויקט "נערי רפול". אחר כך פנה ללימודי פילוסופיה יהודית ומשפטים, התמחה בפלילים אצל השופטת שרה סירוטה בבית משפט מחוזי ובפרקליטות הכללית, פתח משרד עצמאי בתל אביב. בין לבין, התחתן ונולדה לו בתו נינה (השתחררה לא מכבר מדובר צה"ל).

אחרי שמונה שנים כסנגור פלילי בעיר הגדולה הוא מאס במקצוע, בקצב החיים התל-אביבי וסגר את המשרד. הוא עזב את ת"א לטובת מגורים בפרדס חנה-כרכור ופרש לכתיבה, החליט "להמציא את עצמו מחדש". בשנים האחרונות, חזר לנגן בעוד באופן מקצועי. הופיע לא מעט עם אסתי עופרי קינן, שעיקר מומחיותה בלדינו ובמוזיקה ערבית.

בשנה האחרונה, עזב הרצל את פרדס חנה, שבה כתב שני רומנים, וחזר אל גוש דן, רמת גן, אבל ספרו השלישי נותר, רובו ככולו, בחיי פרדס חנה "המוארת". כהן מאיר את המושבה היפה והכביכול מתנמנמת בשלוותה הפסטורלית, ואגב כך חושף את התנועה הבלתי-נלאית, הקדחתנית והתזזיתית המתחוללת בה - הכול תוך תשוקה שורפת ללכידת הרוח הנכונה, האמונה האחת והיחידה שתמלא את הנפש ותעניק לנשמה החילונית והעכשווית את מקומה "הנכון והטבעי".

מאין שאבת את ההשראה לכתיבת הספר?

"פרדס חנה ידועה, זה לא מכבר, כאבן שואבת למי שמצא עצמו מתרוצץ ב'קרחנת' הצריכה, במושאי הרייטינג ובתשוקת ההרוניזם. תחת מטריית הניו-אייג' הפרדס-חנאית חוסים מרחביה האלטרנטיביים של התרבות שקנתה לה שביתה במחוזות המערב.

<<<

"תחת המטרייה הניו-אייג'ית הזאת חוסות הפרקטיקות המיובאות מן המזרח, המדיטציות לזרמיהן, הרפואות ההודיות והסיניות ושלל תפיסות וזרמים וסוגיהם ולתתי-סוגיהם. לצדם, רוחשות אמונות ההומאופתיה, הנטורופתיה ושלל טיפולים במטוטלת, בשמות קודש, בלחשים, וכיוצא בזה... רחש אמונות מכל צבע, תשוקה וכמיהה.

"בעידן שבו נסתלק אלוהים ממי שנסתלק, ונסתלקו האידיאולוגיות הגדולות, אפשר שיש מאתנו שנותרו מתרוצצים רצוא ושוב, מחפשים את התוחלת שאבדה, את משמעות הקיום, את המלאות הרוחנית ואת מימושה.

"את כל אלה מצאתי בפרדס חנה – את החיפוש אחר האלוהות הנכונה, הנינוחה, את הרוח השלווה, ובעיקר את התשוקה הלא-נלאית והלעתים-תזזיתית לאיזו אמת מסתתרת, ריגוש והתרוממות רוח. כעשר שנים התגוררתי במושבה הזאת. קשוב לרחש ההשתוקקות, לפסיעה המדודה והמתרגשת לקראת קבלת השבת בשרוואל לבן, כתונת לבנה וכיפה לבנה, לנטיית המשיחיות העכשווית והמעודנת הזאת.

"משסיימתי לכתוב את שני ספריי הראשונים מצא אותי הרומן השלישי טעון במלאכת הרוח הרוחשת במושבה, ומכאן הלכו המילים ובאו אל האצבעות ומשם אל המקלדת".

כהן נותן את עלילת הספר "על קצה המזלג": "מיקה ואסף גרים בפרדס חנה עם שני ילדיהם. בתום העשור השלישי לחייהם הם מבקשים להבין מה נותר להם ממשמעות חייהם, מה יחסם אל המקום בו הם חיים וממה עשויה אהבתם, אם בכלל.

"על ספו של הייאוש, פונה אסף להתאזרח במדינה וירטואלית, המבטיחה חיים חדשים ועתיד אוטופי. מיקה תפנה לשותפות בהפקה של אירוע רוחני ענק, שיכונה בפרסומים המקדימים 'מעמד הר סיני של הזמן החדש'. לאירוע זה יוזמן גדול ההילרים, היישר מסידני הרחוקה, כדי לחולל בו את המהלך שסוף-סוף יעניק משמעות לחיים על פני 'הכדור המפויח והחורק על צירו'.

"שתי העלילות המקבילות תפגושנה זו את זו לקראת סופו של הרומן, תוך העצמת הנרטיב השזור בו".

הקניון המסחרי הראשון בישראל

"בדים ויצרים בעיר הלבנה" מאת עדי מילשטיין (בהוצאת "אוריון") הוא רומן היסטורי המבוסס על סיפורים אמתיים, שעלילתו מתרחשת בתל אביב בשנות ה-40' וה-50' של המאה הקודמת.

אלי רומנו, רוכש אדמות ידוע בעיר ואיש עסקים כריזמטי ובעל מעוף, חלם להקים על דרך יפו-תל אביב את מרכז הטקסטיל הגדול והמפואר ביותר במזרח התיכון. הוא רצה שהבית ינציח את שם משפחתו, ועל כן קרא לו "בית רומנו". לימים, אפשר לומר שאלי רומנו הקים את הקניון המסחרי הראשון בארץ ישראל.

אחותו הצעירה, מרגלית, שהעריצה את אחיה, אהבה אותו והתפעלה מכישוריו ומחזונו, גילתה עניין רב בעסקיו המתנהלים בצל המנדט הבריטי ומלחמת העצמאות. באמצעותה, נחשף הקורא למערכות היחסים הסוערות במשפחת רומנו: מאבקי כוח, אהבה, מסירות ובגידה.

מילשטיין שוזרת בספר את קורות העיר הלבנה בעשור החמישי ובתחילת השישי של המאה ה-20: שמחה ועצבות על רקע עלייה בלתי-לגלית, הפצצות העיר, חיילי בעלות הברית שמגיעים לרגיעה מהחזית ומציפים את רחוב הירקון, יחסים טעונים עם העיר השכנה יפו. כולם עולים כחיים לעיני הקורא על רקע התפאורה החיה של רחובות תל אביב וימה, והוא כמו מתהלך ביניהם וצופה במתרחש סביבו. המחברת היא בת למשפחת רומנו, נולדה בתל אביב, וזהו רומן הביכורים שלה. היא מתגוררת במכון ויצמן, נשואה לדוד מילשטיין, פרופסור לכימיה, חתן פרס ישראל לשנת תשע"ב.

מילשטיין מספרת, כי "על אופי העיר שהייתה בשנות ה-40' וראשית ה-50' למדתי מהוריי ומקרובי משפחה, משיחות עם חוקרים והיסטוריונים, מקריאה של עיתונים יומיים שיצאו באותה תקופה, מספרים ומאמרים שנכתבו על תל אביב של אותם ימים.

"תוך כדי איסוף החומר התבהרו לי מספר עובדות: עיקר פיתוחה וגידולה של תל אביב בשנים שבהן עוסק הספר נעשה בעיקר בידי אנשי עסקים פרטיים. אלי רומנו היה אחד מקבוצה מרשימה של אנשי מעש, שהגדירו עצמם כאנשי עסקים המבקשים לעשות רווחים, אך תוך כדי כך, גם השקיעו את אונם ומרצם בגידולה ובפיתוחה של תל אביב, מתוך דחף ציוני.

"רבים מיהודים אלה, כמו אלי, הגיעו מארצות סוריה ולבנון, ששם הקהילות היהודיות היו ידועות בכישורים מסחריים גבוהים. הקהילות היהודיות בסוריה ובלבנון היו קהילות מבוססות בעיקרן, והיהודים שהגיעו ארצה באותה תקופה הביאו עמם לתל אביב כספים שאותם השקיעו בקניית אדמות, בעיקר מהשכנים הערביים, ובבניית מבנים, ובכך תרמו לפיתוחה המואץ של תל אביב בשנים אלה. רבים מהם התגייסו לבריגדה ויצאו לאירופה להילחם מתוך רצון להציל את אחיהם. רבים מהם תרמו למאבק לתקומת ישראל, כפי שמתואר בספר.

"עליי לציין, שבשנות ה-30' וה-40', השנים שבהן הגיעו אותם אנשי מעש לתל אביב, לא הייתה עדיין אותה יד שכיוונה רבים מהעולים ממדינות ערב לאזורי ספר או לפריפריה. אנשים אלה בחרו מרצונם לבוא לתל אביב ואף אחד לא מנע זאת מהם. מעמדם הכלכלי ועשייתם החשובה הקנו להם מעמד של יוקרה בציבור ובמוסדות הלאומיים והמקומיים. נדמה לי, שתרומתם החשובה של אותם יהודים ממדינות ערב לפיתוחה של תל אביב-יפו נשכחה ברבות השנים, ואני מקווה שספר זה יחזיר להם את תהילתם.

"גדלתי ב'כור ההיתוך', כמו רבים מבני גילי. למדתי בילדותי בבית חינוך א' ברחוב טשרניחובסקי בתל אביב, בית ספר שחרת על דגלו את ערכי תנועת העבודה. כמזרחית, הייתי במיעוט בכיתה, כי רוב-רובה של אוכלוסיית הילדים והמורים הייתה מעדות אשכנז. זו הייתה גם התרבות השלטת והמקובלת.

"כדי לתפוס את מקומי בחברת הילדים, גם אני כאחרים התעלמתי מהעושר הרוחני של בני משפחתי ומתרומתם לביטחונה ולביסוסה של מדינת ישראל. המחקר והכתיבה של ספר זה החזירו לי את הגאווה במורשתי ובמשפחתי".

עדי מילשטיין עוסקת בימים אלה בכתיבת ספר שני, רומן שיעסוק במשפחה אמיצה המצליחה לשרוד באירופה את תופת מלחמת העולם השנייה.

<<<

עדי מילשטיין. הקורא נחשף למערכות היחסים הסוערות במשפחת רומנו

צילום: מתוך האלבום המשפחתי

הקשר בין האדם לבין המשטר

הספר "דרך שלושה משטרים" מאת רבקה רבינוביץ' (בהוצאת "ספרי צמרת") מתאר את קורותיה של משפחה יהודית לאורך תשעה עשורים – משנות ה–30' של המאה הקודמת עד ימינו.

מערבולת האירועים הסוערים של המאה ה–20 טלטלה את המשפחה שידעה רגעי שפל קשים, אך שבה וניצחה בעיקשות ושרדה את כולם. חייה של גיבורת הספר עוברים דרך שלושה משטרים קשים, מאתגרים ומעצימים. היא נולדה בלטביה שהייתה מדינה בעלת משטר לאומני, פשיסטי כמעט, עד פלישת הסובייטים. היכן היום משטר זה? לא נותר ממנו זכר. אחר כך באו 40 שנות משטר סובייטי שעל דורסנותו ועל אכזריותו אין צורך להרבות במילים. היכן היום משטר זה, שנראה נצחי ובלתי–מנוצח? נרקב, התפורר ואיננו.

גיבורת הספר ממשיכה בחייה ואחרי תלאות רבות שעברה במולדת השקר, היא מצאה את מולדתה האמתית בישראל, שגם מציבה בפני אזרחיה אתגרים לא–פשוטים בהיותה מוקפת אויבים מבחוץ ושופעת ניגודים פנימיים. רבקה כותבת בגילוי לב על חולשותיה, על שגיאותיה ועל ניצחונותיה בהתמודדות עם הגורל: היא הצליחה לשרוד, לרכוש השכלה, לעלות לארץ, להיות לעיתונאית מצליחה ולזכות בנכדים ואף בנינה ראשונה.

רבקה רבינוביץ', תושבת בת ים, עיתונאית, מתרגמת ועורכת: "רציתי לכתוב 'ביוגרפיה של תקופה' כפי שהיא משתקפת בעיני אדם פשוט, בן התקופה. יותר מעובדות חיי האישיים עניין אותי נושא כללי: האדם מול המשטר. מי היוצר ומי הנוצר, מי הבונה, מי ההורס ועד כמה יחסי גומלין אלה מעצבים את גורלנו האישי.

הספר מוקדש למלחמת ההישרדות של אדם – אישה, בתנאים בלתי–אפשריים, כאשר נסיבות היסטוריות שוברות את מהלך חייה שוב ושוב וכל פעם היא נאלצת להתחיל מאפס. אין מדובר במעשי גבורה, אלא בחיי יום–יום ובבררות, לעתים אכזריות ואף מכוערות, שהחיים מעמידים בפני גיבורת הספר, שהיא נערה בתחילה ובהמשך אישה בעלת כוחות וחולשות רבות, ובפתרונות שבהם היא בוחרת כדי לשרוד.

רבקה רבינוביץ'. "לא הסתרתי גם דברים אפלים וקשים, לא ניסיתי לייפות את המציאות"
צילום: מתוך האלבום המשפחתי

עד גיל תשע חייתה גיבורת הספר במשטר הבורגני הפרו–פשיסטי של לטביה לפני הפלישה הסובייטית. במשטר הסובייטי היא חייה כ–31 שנים, מגיל תשע עד 39. החיים בברית המועצות מתחלקים לשתי תת–תקופות: הגלות בסיביר לאורך 17 שנים והחיים החופשיים כביכול בריגה עד עלייתה לארץ. בדמוקרטיה הישראלית חיה הגיבורה מגיל 39.

"כל מעבר כזה אינו רק שינוי מקום, הוא כרוך בסערות נפשיות, בהרס העולם הפנימי, בשבירת אשליות, בהכרה בטעויות ובבניית תמונת עולם חדשה. על כל התהפוכות האלה השתדלתי כמיטב יכולתי לכתוב בספר זה. כל האירועים והדמויות בספר אמתיים".

מהיכן ההשראה לכתיבת הספר?

"הספר הזה היה חי בתוכי מאז ומתמיד. את הדחיפה להוצאתו מתוכי החוצה נתן לי נכדי הבכור, שהתעניין בעברי. התחלתי לכתוב, בדחילו ורחימו, ואחר כך התחיל הספר 'לכתוב את עצמו'. התהליך היה מדהים, בקושי הצלחתי לעמוד בקצב הופעת המילים והתמונות. זה היה תענוג גדול".

מה כתבת עד כה?

"סיימתי בית ספר תיכון ומכללה פדגוגית במקצועות מתימטיקה ופיזיקה. הייתי מאוהבת בספרות, אך ידעתי שזה מקצוע מסוכן עקב הלחץ האידיאולוגי, ואילו מתימטיקה הייתה קרקע בטוחה יותר. עבדתי זמן קצר כמורה.

"אחרי מותו של סטלין החלו לשחרר בהדרגה את הגולים המתיישבים (כך נקרא הסטטוס האזרחי שלנו), אך החתימו אותנו שלא נחזור למקומות מהם הוגלינו. למרות האיסור, חזרנו לריגה והסתדרנו אחרי תלאות רבות. בקושי רב, השגתי עבודה כמגיהה בבית דפוס ממשלתי.

"כתבתי כל חיי. עוד בהיותי תלמידה כתבתי סיפורים קצרים ואף שירים, כמה מהם פורסמו בעיתונות המקומית. אחרי שובנו לריגה הייתי חברה בחוג הסופרים הצעירים כותבי רוסית שבאגודת הסופרים הלטבית".

האם הוצאת ספרים נוספים בעבר?

"לא הוצאתי ספרים שלמים, פה ושם סיפורים שפורסמו בכתבי עת מקומיים בבריה"מ. כתבתי רומן על השחיתות בחברה הסובייטית בתקופת ה'הפשרה' (ברוסית: Хрущёвская оттепель, בשנות שלטונו של ניקיטה חרושצ'וב – 53'–64', ז"נ) אחרי מותו של סטלין, אך הגעתי רק לחצי מהמתוכנן והאווירה במדינה השתנתה. ה'הפשרה' הפכה ל'הקפאה'. הספר היה 'נועז מדי' וההוצאה ביטלה את החוזה אתי.

"הוריי עלו לארץ בשנת 1964 ובאוגוסט 1970 עליתי גם אני עם שני ילדיי, לאחר שהתגרשתי מבעלי. למדתי עברית באולפן והתקבלתי לעבודה בעיתון 'נאשה סטראנה' ('ארצנו'). עבדתי בעיתון 21 שנים וכגמלאית עבדתי גם בעיתונים אחרים.

"כתבתי למגירה בסוף שנות ה–60', לקראת העלייה לארץ. הבאתי אתי כתב יד (כתוב ביד!) וחשבתי להוציא אותו בארץ, אך כאן החלו קשיי קליטה ובלחץ קשיי עבודה ופרנסה זנחתי את הרעיון. עם חלוף השנים, לא מצא חן בעיניי הטקסט שכתבתי אז.

"במקביל לעבודתי העיתונאית תרגמתי וערכתי ספרים של גדולי האומה. ראיינתי את שמעון פרס והשתתפתי בפגישות עיתונאים עם גולדה מאיר ועם יצחק רבין ז"ל. זכיתי לבקר את דוד בן גוריון בביתו בשנה האחרונה לחייו ולהגיש לו אישית ספר שתרגמתי – לקט מכתביו ומנאומיו. הכרתי והתיידדתי עם רבקה גובר, 'אם הבנים', ותרגמתי את רוב ספריה.

"במשך שנים עבדתי על טקסטים של אחרים, אך החלום על ספר משלי ליווה אותי כל חיי. כפי שכתבתי בפתח דבר של ספרי, בהיותי בת שלוש אמרתי: 'כשאלמד את כל האותיות, אכתוב ספר'. והנה, התפניתי לכתיבתו רק בגיל 78, בעידודו של נכדי, ועכשיו, כשאני כבר בת 80, המשימה הושלמה".

האם חלק מהסיטואציות בספר קשורות להתרחשויות במציאות שלך?

"לא חלק, כל(!) הסיטואציות בספר הן התרחשויות מחיי משפחתי ושלי. אפשר לקרוא לו 'סאגה משפחתית'. לא הסתרתי גם דברים אפלים וקשים, לא ניסיתי לייפות את המציאות ו'לצאת יותר טוב'. אנשים שקראו את הספר אמרו לי שאני כנה עד כדי אכזריות כלפי עצמי. דברים מסוימים אולי חסרים, אך זיופים אין בו".

האם את חושבת על הספר במיועד לקריאה להנאה בלבד, או שיש מסר שאת רוצה שהקוראים יגלו בו?

"תוכנו של ספרי הוא קשה ברובו ואת חוויית הקריאה בו לא הייתי מכנה 'הנאה'. זו חוויה אחרת, חוויית כניסה לעולם זר ובלתי–מוכר. כן, יש מסרים שרציתי להעביר, כמיטב יכולתי. המסר העיקרי הוא ערך חיי אדם, עליהם יש לשמור בכל הנסיבות שהגורל מזמן לנו. כל אדם ומלחמת ההישרדות שלו. אין בה מקום להתנשאות וליוהרה, כי כל אחד יכול לאבד כל שהשיג בין רגע, אך אין גם מקום לייאוש, כי אפשר להתגבר ולהתמודד עם הקשיים.

"בצורה תמצית, הייתי מנסחת זאת כך: כל עוד אדם חי, יש לו תמיד מה לאבד וגם תמיד יש תקווה. אין זה המסר היחיד. רציתי לשבור את הסטריאוטיפ של עולה הנפוץ בארץ כאדם נאיבי, ששכלו הוא ברמת העברית המגומגמת שלו; לתאר את המאבק המתמיד של האזרח החדש לשנות את עצמו, להתגבר על עברו, להיות ישראלי לא רק לפי תעודת הזהות, אלא בלב ובנפש. יחד עם זאת, לכל עולה יש זכות לנקודת מבט משלו. אם הייתי מנסה לציין כאן כל מה שרציתי לומר בספר זה, התשובה הייתה הופכת אין–סופית. אשים פה נקודה. היתר – לקורא".

תפילות מקובלות

כ-280 תפילות שחיברו מקובלים לאורך הדורות - שחיו בארץ ישראל, בעיראק, באשכנז, בבלקן ובצפון אפריקה - אוגדו בספר המיועד גם לקוראים המסורתיים והחילוניים

דוד לביא, דוקטורנט ללימודים יהודיים ועבריים, איש תקשורת ומשפטן, אסף בספר "תפילת הלב – אוסף תפילות המקובלים וסיפורים מחייהם" (בהוצאת כתר) תפילות מכל רחבי העולם היהודי: ממקובלי אשכנז ועיראק, מצדיקי צפון אפריקה וארץ ישראל, מחכמי תימן והבלקן. הן לוקטו וסודרו ועליהן נוספו תפילות של רבנים בני זמננו.

לצד תפילות ידועות כ"אנא בכוח" והתי־קון הכללי, מופיעות בספר תפילות שנאס־פו מספרים עתיקים בני מאות שנים, חלקם נדירים. בין התפילות משולבים סיפורים על התפילות ועל עולמם הפנימי של רבנים, ביניהם מקובלים ידועים: הרב כדורי, הרבי מלובביץ', באבא סאלי, רבי חיים פלאג'י, הבן איש חי, רבי מרדכי אליהו, החיד"א, הרש"ש ועוד.

לדברי לביא, זהו פרויקט תקדימי המבקש להביא את עולמם של המקובלים ואת תפי־לותיהם לקורא החילוני והמסורתי, שאינו נוהג לפקוד את חנויות ספרי הקודש. "במשך שנים רבות אני אוסף ספרי קודש הכוללים תפילות על פי הקבלה. את הספר הראשון, 'תפילות ובקשות' של ישיבת נחלת יצחק, קיבלתי לפני כ–18 שנה במתנה מרבי דוד כדורי, בנו של הרב יצחק כדורי. חברים וקרו־בים מצאו עניין בספר הזה והבנתי שחילונים רבים מעוניינים בתפילות קצרות ופשוטות לכל דבר בחיים.

"ליקטתי מקבצים בני זמננו ואף מספרים עתיקים. בנוסף, הוספנו כעשר תפילות שלא מופיעות באף ספר, ואשר חוברו במיוחד בידי רבנים הבקיאים בתורת הקבלה, נוכח דרישות הזמן: תפילה להורים של חייל, תפילה לחייל לפני פעולה מבצעית, תפילה לפני מבחן בג־רות, תפילה לפני ריאיון עבודה, תפילה לפני ניתוח וטיפול רפואי ועוד.

"אני מאמין שעולם היהדות הוא עולם דינמי, ואת הערכונים וההתאמות עשינו מבלי לפגוע בכללי ההלכה היהודית. זהו ספר שכל חילוני יכול להתמצא בו ולהשתמש בו בקלות, אבל גם כל יהודי חרדי יכול להחזיק אותו בביתו, שכן שמרנו על הנוסחים המקוריים של הת־פילות. עשינו מאמצים גדולים להגיע תמיד אל המקור של המקור, משום שלעתים, נפוצו גרסאות רבות לאותה התפילה.

"בסופו של דבר, מתוך כל המאות הרבות של התפילות שיכולנו להכניס לספר, בחרתי כ–280 תפילות. העדפתי את הנוסחים הקצ־רים והשימושיים ביותר, שיהיו שווים לכל נפש. בעולם הקבלה ישנן תפילות ארוכות או תיקונים מסובכים, ואותם העדפתי מטבע הדברים לא לכלול הספר זה, כי המטרה הראשונה שלי הייתה שחילוני ללא כל הש־כלה תורנית יוכל להבין את התפילות, ללא כל הסבר נוסף.

"על התפילות הוספתי סיפורים מעולמם של המקובלים ועל חייהם: למשל, איך הרב כדורי הכיר את אשתו כשהיה בן 100, איך הרב ועקנין תפס פורץ ואיך הבאבא ברוך, בנו של באבא סאלי, בכה לתוך עיניו של ילד עיוור. לא עסקתי כמעט בסיפורי נסים, אלא בניסיון לספר על העולם הפנימי של המקו־בלים, איך הם רואים ומבינים את המקצוע המיוחד שלהם, מה הם חשים ואיך הם מבינים את העולם".

הספר "תפילת הלב – אוסף תפילות המקובלים וסיפורים מחייהם" שערך דוד לביא הוא אוסף ייחודי של כ–280 תפי־לות מיוחדות שחיברו מקובלים וצדיקים במשך הדורות לכל עניין כמעט: שמירה, בריאות, הצלחה כלכלית, לזיווג, פרי בטן, הצלחה במבחן, הצלחה במשפט, מציאת מקום עבודה ועוד. בנוסף, הספר מכנס תפילות מיוחדות על פי הקבלה לרגעים מיוחדים בחיים: ברית מילה, זבד הבת, בר מצווה, בת מצוה, שירות צבאי, חתונה ועוד.

הוספו לספר הסברים שתכליתם להנ־גיש את התפילות לכל קורא. חלק מה־תפילות הן בקשות של המתפלל עבור עצמו, וחלקן עבור אחרים: תפילת הורה לבריאות ילדיו, תפילת אם שבנה משרת בצבא, תפילת אדם על קרובו החולה, תפילת גבר על אשתו הנכנסת לחדר לידה ועוד.

לילדים ולנוער

להתמודד עם פחדי לילה

ספר הילדים "נועם גיבור האור" מאת מרגלית זהר אילון נכתב בעקבות סיפור אמתי ועוסק בהתמודדות עם פחדי לילה.

הספר מעלה את נושא ביעותי הלילה וה"ביקורים" הליליים של מפלצות ואנשים רעים, שילדים רבים מאוד מדווחים עליהם. פסיכולוגים ממליצים, כדרך להפגת הפח־דים, להקריא לילדים סיפורים על התמו־דדות של ילדים אחרים עם פחדי הלילה. בדרך זו יכול הילד להזדהות עם גיבור הסיפור, לבטא את פחדיו שלו עצמו ולשתף את חוויותיו. הוא גם עשוי ללמוד מגיבור הסיפור כיצד להתמודד וידיעה זו מעניקה לו תחושת שליטה, ביטחון והעצמה.

גיבור הסיפור, נועם, חולם חלום רע על מפלצת מפחידה, אך חברו המלאך זהב–אור מגלה לו כיצד ניתן להתגבר על המפלצת בקלות בעזרת אור ובכוח המחשבה. עתה נועם משתף את כל הילדים בסודו, כדי שגם הם יידעו איך מגרשים מפלצות.

מיועד לבני שלוש עד שמונה שנים ואף למעלה מזה. (איורים: מיקי אילון, בהוצאת "זהר", 38 עמודים).

הכול עומד להשתנות

ג'יימס דשנר, סופר הרפתקאות, פנטסיה ומדע בדיוני לנוער, מספר בספרו "הרץ במבוך" על תומס המתעורר במעלית וזוכר רק את שמו הפרטי. אין לו שום זיכרונות על הוריו או על ביתו, והוא אינו זוכר גם איך הגיע למקום שבו הוא נמצא. הזיכרון שלו ריק, אבל הוא לא לבד.

כשדלתות המעלית נפתחות, תומס מוצא את עצמו בתוך קבוצה של נערים שמקב־לים את פניו ב'קרחת', מתחם ענק מוקף חומות אבן. הנערים, בדיוק כמו תומס, אינם יודעים למה או איך הגיעו לשם.

יום אחרי תומס מגיעה במעלית נערה, הנערה הראשונה שנשלחה למקום אי פעם. משהו בבואה של הנערה מעלה בתומס זי־כרון עמום. משהו אומר לו שאם רק יצליח להגיע אל הסודות האפלים שמסתתרים בתוך מוחו, יצליח לפתור את התעלומה שנק־לע אליה (מאנגלית: דבי אילון, בהוצאת "הקיבוץ המאוחד", 365 עמודים, לבני 10 עד 15).

סיפורים לפני השינה

קופיקו, הקוף השובב, גיבור ספריה של תמר בורנשטין–לזר, חוזר אלינו בספר "החיות הן אחיות".

זהו כרך ראשון בסדרה המודפסת בפור־מט חדש וגדול, ובו ארבעה סיפורים קצרים לפני השינה, בליווי איורים חדשים וצב־עוניים.

שלומקה, נגה, יורם, ז'קו התוכי והשכנה המרשעת שושנה חווים הרפתקאות מצחי־קות ועליזות כשהם עורכים תחרות שירה בספארי, מנסים לעוף עם הציפורים, בונים בית חדש בפינת החי ומגדלים דגים משו־נים באקווריום (איורים: דדי ונגר, בהוצאת "דני ספרים", 48 עמודים).

בור ומעליו צריף קטן

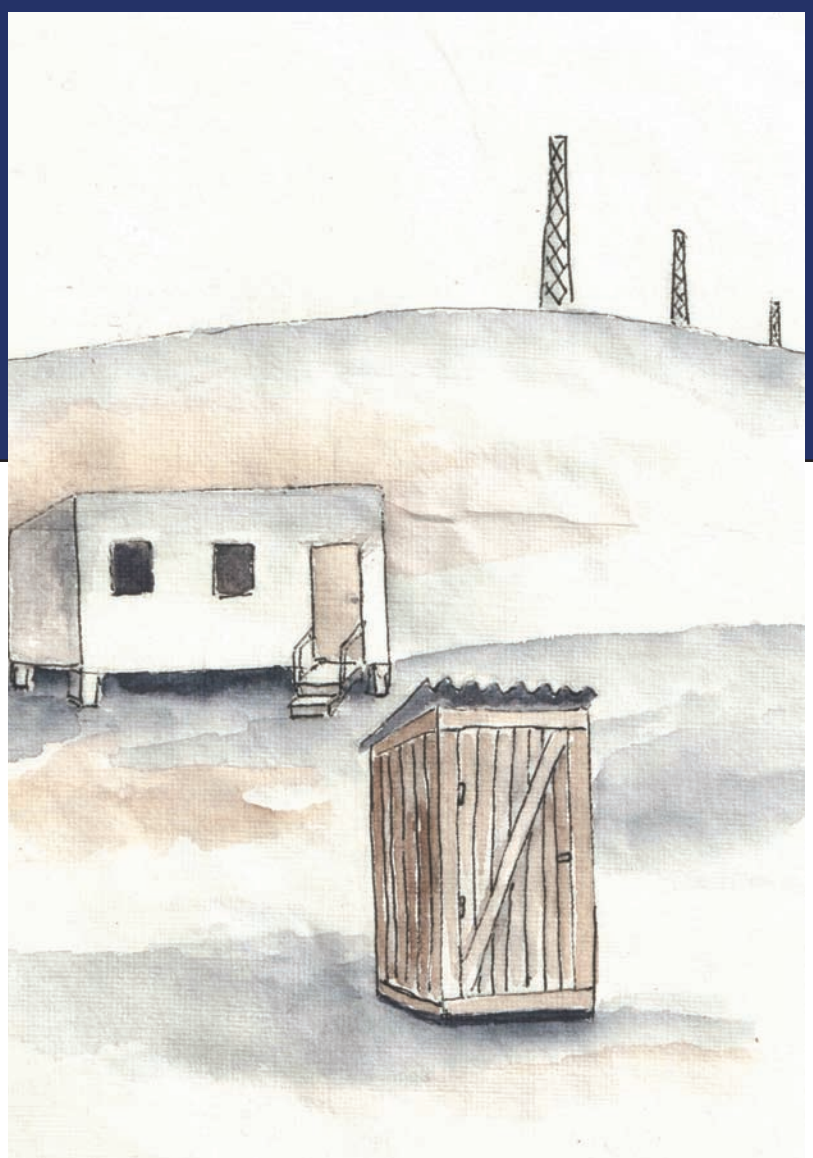

בור ומעליו צריף עץ קטן בחצר הבית. כל מי שהגיע למקום עזר איור: ?????

חווה ואמנון הדרימו למושב העולים בנגב ממושב ותיק בצפון. בבית שעזבו לשנתיים הייתה מקלחת, הייתה אמבטיה, היה בית כיסא בתוך הבית עם מכל מי שטיפה קבוע, כמו שצריך להיות באמצע המאה ה-20'. מהר מאוד הם התרגלו לתנאי מושב העולים בנגב - בית כיסא בחצר, שלושה קירות ודלת

כתבה ואיירה: דפנה מאור, מושב רמות *

אמרו לו: "תימנים לא מתרחצים"; אמרו לו: "הם לא משתמשים בשירותים, הולכים לשדה". הסבירו לו בסוכנות והסבירו בתנועת המושבים, אבל אמנון התעקש: אי אפשר לתת לעולים בתים בלי שירותים. המדינה קיימת כבר שש שנים, טען. בכל הבתים בארץ יש מקלחת ויש בית כיסא, בבית או בחוץ. גם למ־תיישבים החדשים יש לבנות שירותים – אפי־לו שהם מתימן, אפילו שהם עולים.

ההתעקשות הועילה. כאשר אמנון וחווה עברו למושב החדש בנגב עם שתי הבנות הכול היה מוכן. בתי הסוכנות הקטנים, שבהם מטבח ואחריו שני חדרים, "התרחבו". בפינת המטבח הוסיפו ברז רחצה. בחצר של כל משפחה חפרו בור ועליו הציבו צריף עץ קטן – שלושה קי־רות ודלת. אין חלונות, הגג מפח, חור ברצפה מעל הבור ומסמר בקיר, שבו משפדים קרעי עיתונים לשימוש נוסף.

חווה ואמנון הדרימו למושב העולים בנגב ממושב ותיק בצפון. בבית שעזבו לשנתיים הייתה מקלחת, הייתה אמבטיה, היה בית כיסא בתוך הבית עם מכל מי שטיפה קבוע גבוה בקיר ושרשרת יורדת ממנו, למשיכה ולהורדת המים. כמו שצריך להיות באמצע המאה ה–20'. מהר מאוד הם התרגלו לתנאי מושב העולים בנגב וכך גם הילדות, בנות שש וארבע.

בבית שבצפון גיהצה חווה במגהץ אחד, מחובר לחשמל. בנגב גיהצה בשני מגהצים, אחד מחליק על הבגדים בעוד חברו מתחמם על הפתילייה. כל חמש דקות מחליפים. בערב קראו עיתון "דבר" מהשבוע הקודם לאור מנורת נפט. לאור אותה מנורה, ובאותו הנפט, השתמשה חווה בע־רבים לניקוי ולחיטוי ראשי הבנות מכינים.

אמנון נשאב כולו לחיי המושב. צריך לאר־גן ועד, בית ספר, צרכנייה, מרפאה. סידורים בתנועת המושבים. הוא קיבל כמה עשרות בתים קטנים ובהם משפחות וילדים. היו גם עזים ותרנגולות ומשאית אחת. עכשיו צריך לבנות מכל זה מושב עובדים. כך אמר בן גו־ריון בנהלל ובכפר ויתקין כאשר קרא לבני המושבים הוותיקים ללכת לגור עם העולים במושבים החדשים שהוקמו בגבולות המדינה.

הצעקות הנוראות של גאולה בשבת בבוקר לא היו בתכנית ההדרכה. השכנה החייכנית, הטובה, שהבנות היו ישנות עם ילדיה בבי־תה פעמים רבות, רצה אל ביתם, תולשת את שערה וצרחותיה חותכות את השקט של שבת. היא לא הצליחה לומר משהו ברור, אבל חווה ואמנון רצו אחריה לביתה והילדות הקטנות אחריהם.

שם, בחצר של שמעון וגאולה, התברר האסון. לאה הקטנה, בת השלוש, הלכה לבית הכיסא שבנתה הסוכנות בחצר. לאה הקטנה נפלה בחור שברצפה אל תוך הבור שמתחת לצריפון.

אמנון נכנס פנימה, דחף את ראשו למטה וראה את הילדה עומדת בפנים, תכולת הבור מגיעה עד צווארה. היא הייתה מבוהלת ובוכה, אבל חיה ונושמת. הוא הרגיע אותה. מיד דחפו את הצריף, כל מי שהגיע למקום עזר, עד שהפילו אותו. גידי, המדריך החקלאי, נשכב על שפת הבור. חוה ואמנון אחזו אותו היטב ברגליו, כל אחד החזיק בכל כוחו ברגל ואז הורידו אותו לבור, ראשו למטה ורגליו למעלה.

– "תפסתי אותה!", קרא גידי. חווה ואמנון העלו אותו עם המשא הנוטף, הבוכה והמדיף ריח נורא למעלה, החוצה מהבור. עננת הריח הכבד התפשטה באוויר. כל אותו זמן הייתה גאולה צועקת ובוכה, מנופפת את זרועותיה ותולשת את צמותיה. לאה הקטנטונת, מכוסה כולה בלכלוך, נלקחה לחצר של המדריכים.

חווה מילאה פיילה במים חמים, רחצה, סיבנה וחפפה, החליפה את המים, ושוב רחצה ושוב החליפה את המים.

גאולה פסקה מצעקותיה וחיוכה שב למקומו על פניה רק כאשר קיבלה לידיה ילדה מחו־דשת, נקייה, לבושה שמלה של אחת מבנות המדריך, שתי צמות דקיקות קלועות לה לרא־שה עם סרטים צבעוניים, כולה שמחה וזוה־רת.

עברו עוד כמה שנים. מסביב למושב העולים נטעו פרדסים ועקרו את מגדלי קידוח הנפט. המתיישבים הגדילו את הבתים. הם בנו בהם מקלחות וגם, בניגוד לדעה המקצועית של אנשי המוסדות המיישבים, בתי כיסא בתוך הבית ממש, בתי כיסא כאלה שילדות קטנות לא נופלות לתוכם.

> הצעקות הנוראות של גאולה בשבת בבוקר לא היו בתכנית ההדרכה. השכנה החייכנית, הטובה, שהבנות היו ישנות עם ילדיה בביתה פעמים רבות, רצה אל ביתם, תולשת את שערה וצרחותיה חותכות את השקט של שבת. היא לא הצליחה לומר משהו ברור, אבל חווה ואמנון רצו אחריה לביתה

machita106@gmail.com

זאת כפרתי

ביום הכיפורים, היום הקדוש בשנה, מבקשים סליחה ומחילה ממי שנפגעו מאתנו. למרות שכבר איני מקיימת תרי"ג מצוות, גם אני רוצה לבקש סליחה ולגלות בפניכם סוד

אין כמו יום הכיפורים לקחת פסק זמן מה־רדידות היום–יומית ולנסות לחשוב מח־שבות עמוקות והרות משמעות קצת יותר. כדתל"שית (דתייה לשעבר), יום כיפור אינו יום רגיל עבורי. נכון, כבר הפסקתי לקיים את כל תרי"ג המצוות כמעט, אבל עדיין איני יכולה להתייחס אל היום הזה בשוויון נפש.

כמי שגדלה בבית דתי וינקה עם חלב אמה את רעיון השכר והעונש, הייתי בטוחה שיש חטאים שימנעו ממני גן עדן בעולם הזה וגם בבא, ולכן אני מכבדת עדיין את היום הקדוש בשנה וקצת חוששת עדיין מהסמכות האלוהית העליונה (למרות שאני כמעט בטוחה שהוא לא כועס עליי על חטאיי הרבים).

דרך אגב, מבחינת הדת, שבת חשובה יותר מיום הכיפורים, מכיוון שיום המנוחה השבועי מסמן אמונה רציפה וחזקה בעקרון האל הבו־ראי, לעומת יום אחד בשנה שבו אתה מנסה למרק את חטאיך ולהתחנף למקבל ההחלטות העליון.

התקופה הזאת, שלפני יום כיפור, מעלה בי הרבה זיכרונות. בפרובינציה שבה גדלתי היי־תה משחטה בשם "גרוס". לפני כל יום כיפור, אבא שלי היה הולך לשם וכולנו היינו ממתי־נים לו משולהבים ונרגשים שיחזור.

כששב, היה נכנס למחסן קטן שהיה לנו בבית ושם פורק את משאו: שש תרנגולות מקרקרות והלומות שמוחן הזעיר היה לעזר הפעם, מכיוון שמנע מהן את הידיעה על כך שגורלן אינו עומד להשתפר בקרוב. כן, מוח עוף זעיר הוא ברכה לעתים.

התרנגולות אירחו לנו לחברה במשך מספר ימים ואט–אט נרגעו מעט והס־כינו לחברתנו, אבל לאבא שלי היו תכניות אח־רות לגביהן. יום לפני יום כיפור היה עורך לנו את טקס הכפ־רות וכל תרנגולת זכתה להיות מסובבת מעל ראשו של בן משפחה אחר. המנטרה הייתה זהה: "זֶה חֲלִיפָתִי, זֶה תְּמוּרָתִי, זֶה כַּפָּרָתִי. זֶה הַתַּרְנְגוֹל יֵלֵךְ לְמִיתָה וַאֲנִי אֵלֵךְ לְחַיִּים אֲרֻכִּים וּלְשָׁלוֹם".

לאחר מכן, היו הקרקרניות המסכנות נלק־חות בחזרה אל המשחטה ושם היה גרונן נערף על פי כל חוקי הכשרות והן היו מושבות אל ביתנו על מנת שאמי תוכל להתקין מהן שלל מטעמים (באמת, אם הטקסים האלה לא מנעו ממני לאהוב שניצל, אני מניחה שאהיה קרני־בורית עד סוף חיי).

חיבבתי את הקשקשניות האלה. הייתי קמה בבוקר ומיד מציצה למחסן, לראות מה שלומן ואיך עברו את הלילה. קצת תמוה היה בעיניי מנהג זה, שבו אנו אמורים לבקש מאלוהים רח־מים ולהתחנן למחילתו, ומוכיחים לו את כוו־נתנו הרצינית על ידי התאכזרות לתרנגולות תמימות. מה אשמו אלה שהפכו להיות שעיר לעזאזל בגלל חטאיי? והיכן הם חטאיי עכשיו? התגלגלו אל התרנגולת המסכנה הזאת? האם זה באמת יכול להיות כל כך פשוט להיפטר מהכתמים שצברנו במהלך השנה?

מתישהו בגיל ההתבגרות, המנהג הזה פסק. אבא שלי כבר לא הביא תרנגולים חיים לכפ־רות הביתה והיה מקיים את הטקס אצל השו־חט, או פשוט תורם כסף? אני לא בטוחה, אבל נראה לי שלאחר שעברנו מהבית הישן, אימא שלי לא רצתה יותר תרנגולות משלשלות שי־טנפו לה את המרפסת החדשה.

היום, כאמור, אני לא דתייה, אבל אני חו־שבת עדיין שזה לא מזיק שיש יום בשנה שבו גם חוטאים גדולים לוקחים פסק זמן מעוונותיהם ומהרהרים בשאלה כיצד הם יכולים לשפר את דרכיהם. אני בעצמי לא כזאת שיה תמימה ומהרהרת כעת בחטאיי שלי. ערכתי רשימה של אנשים שע־ליי לבקש מהם סליחה, הרשו לי להפנות את תשומת לבכם לסעיף מספר 5:

לבקש סליחה מהקוראים שלי.

וידוי: שמי איננו דגנית רם. כשהתחלתי לכתוב פה (לפני כשמונה חודשים) לא רצי־תי להיחשף בשמי האמתי. האנונימיות היי־תה הכרחית, מבחינתי. לא רציתי לפגוש בין שבילי הכפר שבו אני חיה אנשים שקראו על ענייניי הבלתי–פתורים עם עצמי ועם העולם שסביבי, לכן השתמשתי בשם בדוי.

אני מתנצלת בפניכם על הולכת השו־לל הזאת. איני יודעת איך הייתי מרגישה במקומכם. ייתכן שכלל לא היה אכפת לי, יי־תכן שהייתי כועסת קצת. אז לכל הכועסים או החשים מרומים ביניכם (ובצדק), אני מבקשת את סליחתכם ומקווה שתמחלו לי על מעשה הרמייה.

מתנת פיוס בידי: מתכון לאחת העוגות היותר–מושלמות. זאת עוגה אולטימטיבית על יד הקפה, שתעשה את תפקידה נאמנה כשוברת תענית יום הכיפורים. הבעיה היחידה אתה היא שאי אפשר להפ־סיק ליישר אותה, ושאם הכנתם אותה לס־עודת שבירת הצום, ייתכן שבמקום לחשוב על עוונותיכם ולסגף את נפשותיכם, תעסקו כל היום בספי־רת הדקות שנשארו לכם עד שתוכ־לו לפרוס ממנה פיסה ולהתענג על טעמה.

> חיבבתי את הקשקשניות האלה. הייתי קמה בבוקר ומיד מציצה למחסן, לראות מה שלומן ואיך עברו את הלילה. קצת תמוה היה בעיניי מנהג זה, שבו אנו אמורים לבקש מאלוהים רחמים ולהתחנן למחילתו, ומוכיחים לו את כוונתנו הרצינית על ידי התאכזרות לתרנגולות תמימות. מה אשמו אלה שהפכו להיות שעיר לעזאזל בגלל חטאיי?

תרנגולת. האם זה באמת יכול להיות כל כך פשוט, להיפטר כך מהכתמים שצברנו במהלך השנה?

עוגת רסק תפוחים

צילום: ראובן קסטרו

חומרים:

- ✓ חבילה קטנה של קמח תופח (350 גרם)
- ✓ כוס שמן (אני משתמשת בקנולה)
- ✓ קופסה או צנצנת של רסק תפוחי עץ
- ✓ 2 כוסות סוכר (אם קניתם רסק תפוחים עם תוספת סוכר, שימו רק כוס אחת)
- ✓ כף סודה לשתייה
- ✓ ביצה אחת
- ✓ 2 כפיות קינמון טחון

אופן ההכנה:

מערבבים את כל החומרים בקערת מערבל, חוץ מהקמח, ואז מוסיפים אותו בהדרגה.

אופים כ-45 דקות ב-175 מעלות ואחרי שהעוגה מתקררת, זורים עליה אבקת סוכר.

זהו. בתיאבון וחתימה טובה לכולכם.

נ"ב

כמעט שכחתי. השם שלי הוא מירי דג.

טריוויה / עמרם קליין
amramklein@yahoo.com

הזורע בהדר-עם

א. מהו היישוב יוצא הדופן?
1. גני–עם
2. אניעם
3. גברעם
4. הדר–עם

ב. מהו היישוב יוצא הדופן?
1. מזרע
2. בית זרע
3. הזורע
4. הזורעים

ג. מהו היישוב יוצא הדופן מבחינה מוניציפאלית?
1. בית חנן
2. בית חנניה
3. גבעת חנניה
4. כפר חנניה

ד. מהו היישוב יוצא הדופן מבחינה היסטורית?
1. שדה ורבורג
2. כפר ורבורג
3. כפר ביאליק
4. שבי ציון

טריוויה למתקדמים

איזה מושב, כל שטחו נמצא בתחום המוניציפאלי של עיר מסוימת, בעודו משתייך לרשות מוניציפאלית אחרת?
1. עמינדב
2. גנתון
3. גבתון
4. כפר אז"ר

מגדל המים של גבתון

תשובות:

א. 3 – ד"ר ירחיל ירחיל (1942), הדר הם מושב.
ב. 4 – המושב המאוחד הוקם (1993). הדר הם ד"ר ירחיל.
ג. 4 – כפר חנניה (1990) הוא "מושב ז'אנרי", הדר מושב.
ד. 2 – מושב כפר ורבורג (1993) נוסד על ידי מרכז אחדות העבודה, הדר הם מושב מעורבי על ידי מרכז מרכז אחדות (הפ"ם).
ה. 3 – מושב יבנאל (1933). מאז הוקם הקפיץ הנפגע, אך הבחינה המשפטית הם בעלי הבית הפרטיים.

amosquitoz@gmail.com עמוס צימרמן ©

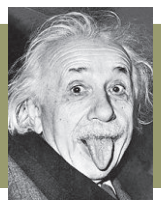

4 אונות

תשבץ היגיון מס' 49

מאוזן:

1. כשהיימן תכנס לחנות היא תזכה להגנה מוחלטת (6); 4. מאמן קוף מהגיהנום (4); 8. (עם 3 מאונך) זה שיעייפו אותו ישוב שיכור (4); 9. הספרים העתיקים עשויים קרשים (6); 11. "ובכן, חור עמוק קיים" אמר המתעשר הטרי (7); 12. (עם 16 מאונך) יצרנית הרכב ארגנה ייבוש מיץ (8); 13. קפה אחרי הגשם (3); 15. מונע סיכונים באבטיח ותירס (7); 18. צחצחו בית שאיבות (6); 19. ראו 20 מאונך; 21. סימפסון הוחלף (4); 22. במוצריה של איזו חברת קוסמטיקה משתמש בעליה של הקבוצה הספרדית? (6)

מאונך:

1. אף הפיל שר על יצור אגדי (3,2); 2. יהרהר על כך שבא לו לחזור לגיל שמונה עשרה (5); 3. ראו 8 מאוזן; 5. באיזה תחום במתמטיקה מתמחים בעלי הקרניים? (ש) (5); 6. ריסוק בשני תוצרים (5); 7. חברי הממשלה שהרקיבו מכירים את האנשים הנכונים (7); 10. דמיינו בטרור זמר נודד (7); 13. מטהר מים בתוך הזמרת (5); 14. האויב יתקיפם כי הוא זקוק להם (5); 16. ראו 12 מאוזן; 17. קיים תרמיל צבאי שיעשה ככל יכולתו (5); 20. (עם 19 מאוזן) איזה זמר אמר לה להגיע לפה? (4).

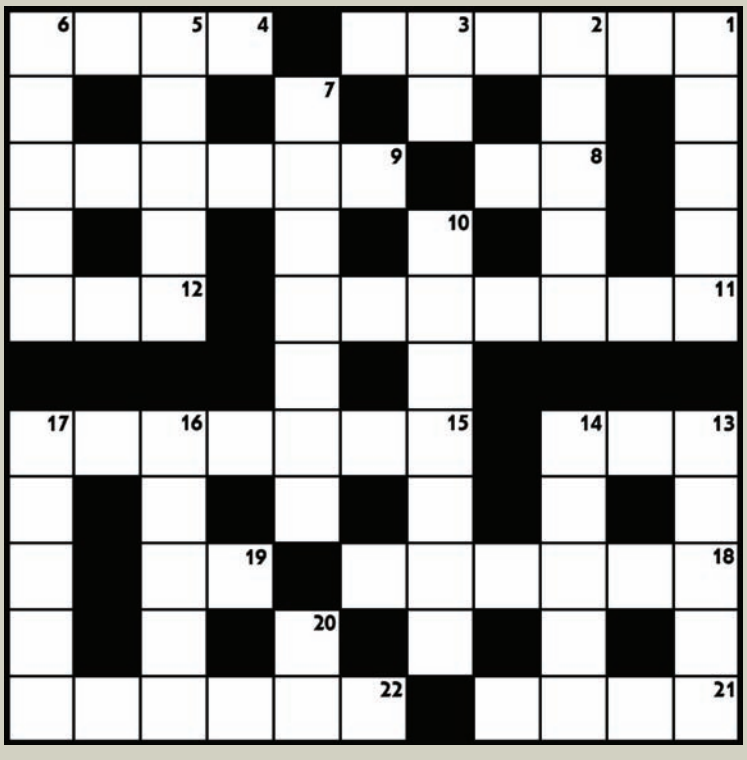

תשובות לתשבץ מס' 48:
מאוזן: 1. גבשושי; 4. תאית; 8. פרוצים; 9. התחשבו; 11. פילבוקס; 13. צלם; 15. שלום בית; 18. בלי קשר; 19. פירק.
מאונך: 1. גילוף; 2. שיפוליים; 3. שר הקליטה; 5. אפשרי; 6. תלושם; 7. התמסרות; 10. חוש שישי; 13. צ'מבלו; 14. מליצי; 16. בריטי; 17. תתמנה.